

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองของนักเรียน ครู และบุคลากร เพื่อค้นหาสภาพที่เป็นจริงทางค่านิยมในปัจจุบัน และต้องการเปรียบเทียบว่าความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองนี้ มีความแตกต่างกันหรือไม่และอย่างไรตามตัวแปรต่างๆ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะหลายปีที่ผ่านมา ความตื่นตัวและความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของบุคคลในสังคมไทยได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นก็คือ การเกิดปัญหาเกี่ยวกับการประพฤติผิดศีลธรรมและกฎหมายของบุคคลในสังคม อาทิเช่น การประกอบอาชญากรรมของโจรผู้ร้าย การทุจริตคอร์รัปชั่นบังหลวงของข้าราชการบางส่วน การกระทำผิดและไม่สมควรแก่วัยของเยาวชน เป็นต้น ซึ่งจากสถิติที่กรมตำรวจได้รวบรวมไว้พบว่า คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักรในปีพ.ศ. 2523 มีจำนวนทั้งสิ้น 581,464 ราย เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2521 ที่มีเพียง 547,859 ราย (กรมตำรวจ, กองวิจัยและวางแผน 2524: 1-3) ส่วนทางด้านนักเรียนและเยาวชนอื่นๆก็พบว่า มีสถิติการกระทำผิดและถูกจับกุมได้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 4,961 รายในปีพ.ศ. 2522 เป็น 7,546 รายในปีพ.ศ. 2524 (กรมตำรวจ, กองกำกับการศึกษาเด็กและเยาวชน 2525: 1-6) ซึ่งข้อมูลนี้เป็นข้อมูลจากกรมตำรวจเพียงแห่งเดียว หากมีการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆด้วย สถิติทั้งหมดจะต้องมีมากกว่าที่กล่าวมาแล้วอย่างแน่นอน

สาเหตุของปัญหาความประพฤติผิดศีลธรรมและกฎหมายดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าเนื่องมาจากสภาพความยากจนและความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ การว่างงาน การขัดแย้งและ

เกิดช่องว่างภายในครอบครัว การให้ความสำคัญแก่เงินตราวัตถุมากเกินไป และการรับเอา
 สิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยจากวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาทางจริยธรรมอันเนื่องจากสาเหตุ
 ดังกล่าว ได้กระตุ้นให้บุคคลและหน่วยงานต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนหันมาสนใจถึงการปลูกฝัง
 และพัฒนาจริยธรรมให้แก่บุคคลในสังคม กิจกรรมต่างๆเช่น การสัมมนา การประชุม การอบรม
 การพิมพ์เอกสารเผยแพร่ การวิจัยและอื่นๆ จึงเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 ในวงการศึกษาก็ได้มีการจัดโครงการวิจัยขึ้น เพื่อค้นหาหลักจริยธรรมสำหรับสังคมไทยตลอดจน
 การหารูปแบบการสอนจริยธรรมในโรงเรียน(กรมวิชาการ 2523: 5) อย่างไรก็ตามการ-
 ปรับปรุงพฤติกรรมทางจริยธรรมให้บุคคลนั้น จำเป็นจะต้องทราบถึงสภาพที่เป็นอยู่จริงใน
 ปัจจุบันค้ำย ซึ่งสภาพที่เป็นจริงด้านจริยธรรมของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนซึ่ง
 เป็นผู้รับการอบรมสั่งสอน ผู้ปกครองและครูซึ่งเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนโดยตรง ยังมีใคร
 ผู้ใดศึกษาอย่างละเอียดสมบูรณ์ การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและสำรวจข้อเท็จจริง
 ดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยต่อไป แต่ทั้งนี้
 การวิจัยครั้งนี้จะจำกัดขอบเขตการศึกษาในก้านความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเท่านั้น
 เนื่องจากจริยธรรมมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมทั้งพฤติกรรมภายในและภายนอก กล่าวคือ
 พฤติกรรมภายในหมายถึง ความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ส่วนพฤติกรรม
 ภายนอกหมายถึง พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ในสภาพการณ์ต่างๆ

ความรู้ความเข้าใจ (cognition) อันเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมภายใน เป็น-
 กระบวนการทางปัญญาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการได้มา (acquisition) การคงไว้ (retention)
 และการแสดงออก (expression) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล (Bandura 1977: 170) หรืออาจ
 จะกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลไขแยกแยะพฤติกรรมต่างๆว่า ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่
 สมควรทำ การศึกษาในประเด็นความรู้ความเข้าใจจึงช่วยให้ทราบว่า คนไทยในปัจจุบันมี
 ความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆอย่างไร สิ่งใดบ้างที่คิดว่าถูก สิ่งใดบ้างที่คิดว่าผิด หรืออีก
 นัยหนึ่งทำให้มองเห็นมาตรฐานทางจริยธรรมของคนไทยที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน ค้ำยเหตุนี้ผู้วิจัย
 จึงมุ่งศึกษาในประเด็นความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม

อนึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเน้นเฉพาะความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง โดยที่พฤติกรรมของตนเองเป็นพฤติกรรมประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก กล่าวคือเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการกระทำต่อตนเอง อาทิเช่น การระงับความอยาก การมีวินัยในตนเอง การมีความรู้สึกละอายใจ การให้รางวัลตนเอง และการลงโทษตนเอง เป็นต้น ซึ่งหากบุคคลใดมีพฤติกรรมของตนเองเหมาะสมถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมตนเอง ย่อมเป็นสิ่งซึ่งการมีคุณธรรมประจำใจ ไม่หลงกระทำผิดไปตามสิ่งชั่วร้ายหรืออารมณ์ชั่ววูบของตนเอง และยอมเป็นปัจจัยที่จะทำให้มีการปฏิบัติที่ผู้อื่นในลักษณะที่ดีและถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้สังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือสูงขึ้นไปถึงระดับชาติมีความสงบสุขร่มเย็น ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่าปัญหาการประพฤตินอกศีลธรรมและกฎหมายนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าผู้กระทำผิดขาดการควบคุมตนเอง การศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองในครั้งนี้ จึงเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางจริยธรรมในอนาคต

ความหมายของจริยธรรม

โดยทั่วไปแล้ว จริยธรรม (Morality) มีความหมายถึง กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่สังคมสร้างขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นแบ่งระหว่างการกระทำที่ดี ถูก และควรกับการกระทำที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร ความหมายในทำนองนี้มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังเช่น บราวน์ (Brown 1965: 411) ได้กล่าววว่าจริยธรรมคือ

ระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกออกจากการกระทำที่ผิด คล้ายกับไวยากรณ์ เป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะประโยคที่สร้างขึ้นมาจากประโยคที่สร้างขึ้นมาจากไม่ผิด จริยธรรมทั้งหลายไม่ว่าจะเหมือนกับไวยากรณ์ซึ่งมีการวิวัฒนาการไปเสมอ อาจเป็นไปได้ว่าจริยธรรมทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไปเร็วกว่าไวยากรณ์เสียอีก จริยธรรมเปลี่ยนแปลงไป เพราะความขัดแย้งกันเอง เพราะมีอิทธิพลจากจริยธรรมของแหล่งอื่น และเพราะมีการสร้างสถานการณ์ใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ

โฮแกน (Hogan 1973: 217) ก็มีความเห็นที่ใกล้เคียงกับบราวน์ กล่าวคือเขาเห็นว่าพื้นฐานของจริยธรรมก็คือ ระบบของกฎเกณฑ์ในการประพฤติที่ระบุขอบข่ายของสิทธิและข้อผูกพันต่อกัน และอย่างน้อยที่สุดก็ห้ามการกระทำที่ผิดเจตนาชั่วร้าย จริยธรรมทั้งหลายจึงเป็น

ระบบของกฎเกณฑ์ที่อยู่ภายในอกุศลคน สร้างขึ้นเพื่อข่มและพฤติกรรมสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคลและเป็นสิ่งที่สามารถระงับออกมาได้

สำหรับในประเทศไทย ความเห็นของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่าน ก็ไม่แตกต่างจากที่กล่าวมาข้างต้นมากนัก ดังเช่น ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน(2520: 2)กล่าวถึงจริยธรรมว่าเป็น

ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือเป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ใ้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมดูโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

ส่วน กอ สวัสดิ์พาณิชย์ (อ้างถึงใน กร่าง ไพรวรรณ 2523: 142) ได้ให้ความเห็นรวมถึงความคิดภายในด้วย กล่าวคือจริยธรรม หมายถึง ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่พึงงาม เหมาะสม

จากความหมายที่ได้อีกกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าจริยธรรม เป็นมาตรฐานที่สังคมได้กำหนดขึ้นและให้ความยอมรับหากบุคคลมีการปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งสิ่งที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูก และควร อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมก็ได้ ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของจริยธรรมว่าหมายถึง หลักเกณฑ์ที่บุคคลใช้พิจารณาตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่พึงงาม ถูกต้อง และสมควรปฏิบัติทั้งของตนเอง ผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาหลายท่านได้จำแนกจริยธรรมออกเป็นหลายลักษณะต่างๆกัน ดังเช่น บราวน์ (Brown 1965: 411) เห็นว่าจริยธรรมมี 3 มิติคือ ความรู้ (knowledge) ความประพฤติ (conduct) และความรู้สึก (feeling) ซึ่งใกล้เคียงกับการจำแนกของ ฮอฟแมน (Hoffman 1979: 958-966) กล่าวคือเขาเห็นว่าจริยธรรมประกอบไปด้วยสามกระบวนการที่มีอิสระจากกันและทางก็มีพื้นฐานเชิงประสบการณ์ต่างกัน กระบวนการทั้งสามนี้ คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สำหรับแนวความคิดของนักจิตวิทยาในประเทศไทย กวงเกื้อน พันธุมนาวิ (2520: 4-6) เห็นว่าลักษณะต่างๆของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมมี 4 ประการคือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การบอกได้ว่าควรกระทำผิดหรือไม่ ควรกระทำ การกระทำใดควรยกเว้น ค่านิยมของสังคมเป็นอย่างไร ความรู้เชิงจริยธรรมของคนเราจะมีมากน้อยอยู่ที่อายุ ระดับการศึกษา และสติปัญญา .
2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความรู้เชิงจริยธรรม
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การยกเหตุผลมาอ้างถึงการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง
4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออกมาตามที่สังคม นิยมชมชอบ หรือองคฺเว้นไม่แสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกานนิยม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมของนักจิตวิทยาหลายท่านมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามสามารถสรุปได้ว่า จริยธรรมจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อต่างๆที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่า

พฤติกรรมที่ผิด ที่ถูก ที่ควร และพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่ คำว่า ความนึกทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) การตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgement) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกแทนองค์ประกอบนี้ได้แก่ ทิศนคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ผิดหรือดี ควรหรือไม่ควร มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบเหล่านี้ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

นำหรับในการวิจัยครั้งนี้ คำว่า "ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition) " ที่นำมาศึกษามีความหมายถึง ความคิด ความเชื่อที่ใดมานกระบวนการคิดไตร่ตรองและใช้เหตุผลแล้วว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร และพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ที่ผิด ที่ไม่ควร โดยบุคคลจะประเมินจากความเชื่อของตนว่าพฤติกรรมหนึ่งมีความเป็นไปได้ (probability) ที่จะนำไปสู่ผลกระทบอะไรบ้าง และผลกระทบเหล่านั้น มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด ซึ่งจากความหมายนี้ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม จึงประกอบด้วย ความเชื่อ (belief) การคิด (thinking) การประเมิน (evaluation) และความรู้สึก (feeling)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีสำคัญๆ ที่ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมากล่าวถึงมีอยู่ด้วยกัน 2 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive-Developmental Theory)

ทฤษฎีนี้ โคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นผู้เสนอขึ้นมา โดยมีทฤษฎีที่ว่าจริยธรรมมีความหมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินความถูกต้องของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์นั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งผูกพันกับอายุของบุคคล (ชัยพร วิชาวุธและธีระพร อูรวรรณโด 2525: 26) โคลเบอร์กได้ยึดถือทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาของปีอาเจต์ (Piaget) เป็นหลักในการสร้างทฤษฎีนี้ กล่าวคือเชื่อว่ามนุษย์จะมีพัฒนาการทางปัญญาเป็นขั้นๆ จากขั้นต่ำที่ขั้นที่ยังไม่สามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในตอนแรกเกิด ไปสู่ขั้นสูงขึ้นตามลำดับจนสามารถคิดตามหลักเหตุผลนามธรรมได้อันเป็นขั้นสูงสุด จากความเชื่อดังกล่าว โคลเบอร์กได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ ภายในแต่ละระดับยังแบ่งออกเป็นอีก 2 ขั้น รวมทั้งสิ้นเป็น 6 ขั้นดังต่อไปนี้ (Kohlberg 1975: 671)

1) ระดับก่อนมีกฎเกณฑ์ (The Preconventional Level)

ในระดับนี้บุคคลจะพิจารณาถึงอำนาจของผู้ใหญ่ หรือผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำทางกายภาพ หรือผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ การถูกลงโทษ การได้รับรางวัล หรือการแลกเปลี่ยนความพอใจซึ่งกันและกัน ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 การหลบหนีจากการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 การสนองตอบความพอใจของตนเอง

2) ระดับตามกฎเกณฑ์ (The Conventional Level)

ระดับนี้บุคคลจะคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจของครอบครัว กลุ่ม หรือชาติ โดยการทำตามกฎเกณฑ์ไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา แบ่งเป็น 2 ขั้นย่อยคือ

ขั้นที่ 3 การทำตามความต้องการของสังคม

ขั้นที่ 4 การรักษากฎระเบียบของสังคม

3) ระดับพหุภพเกณฑ์ (The Postconventional Level)

ระดับนี้บุคคลจะมีเหตุผลเป็นไปตามหลักแห่งจริยธรรม ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อยคือ

ขั้นที่ 5 การยึดหลักสัญญาสังคม

ขั้นที่ 6 การยึดหลักจริยธรรมสากล

ตามทฤษฎีของ โคลเบอร์ก ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมต่างๆ เหล่านี้ของมนุษย์จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

ก. ขั้นพัฒนาการมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิดหรือเป็นความคิดที่ใดจัดระบบระเบียบแล้ว แต่ละคนจะมีความคงที่ในพัฒนาการขั้นนั้นๆ กล่าวคือมากกว่าร้อยละ 50 ของความคิดของแต่ละคนจะอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่ง ส่วนที่เหลือจะอยู่ในขั้นที่ใกล้เคียงกันคือต่ำกว่าหรือสูงกว่าหนึ่งขั้น

ข. ขั้นพัฒนาการเป็นไปตามลำดับขั้นในสภาพการณ์ จริยธรรมจะมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนตามลำดับ ก้าวหน้าที่ละขั้น ไม่มีการถดถอยและไม่มีการข้ามขั้น

ค. พัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดเชิงตรรกะ (logical thinking capacity) และความสามารถในการรับรู้ทางสังคม (social perception capacity) ของแต่ละบุคคล (Kohlberg 1976: 33) กล่าวคือจริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลจากการคิดไตร่ตรอง ซึ่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการคิด ส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับมา โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับฟังจากผู้อื่นที่มีจริยธรรมสูงกว่าตนเอง หากข้อมูลที่บุคคลมีอยู่มีความขัดแย้งกันทำให้เกิดความไม่สมดุล ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการปรับตนเองโดยการจัดระบบระเบียบทางความคิดใหม่ ให้สามารถที่อธิบายสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น ผลจากการจัดระบบระเบียบทางความคิดใหม่ทำให้บุคคลมีความเข้าใจใหม่เกิดขึ้นแทนที่ความเข้าใจเก่า หรือถือว่ามีการพัฒนาขั้นของจริยธรรมสูงขึ้นไปอีกหนึ่งขั้น

ในการกำหนดขั้นของจริยธรรมของบุคคล โคลเบอร์กใช้วิธีการวิเคราะห์คำตอบเกี่ยวกับการให้เหตุผลในการกระทำหนึ่งๆ เป็นข้อมูลสำคัญ เช่นถามว่า การที่สามีนคนหนึ่งขโมย

ยาจากร้านขายยา เพื่อนำมารักษาภรรยาของตนซึ่งกำลังป่วยหนัก เป็นการกระทำที่สมควรหรือไม่ และเพราะอะไร คำตอบที่ได้คือเป็นการให้เหตุผลทางจริยธรรม (moral reasoning) และการตัดสินทางจริยธรรม (moral judgement) ของผู้ตอบ

โดยสรุป ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของโคลเบอร์กนั้น เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงโครงสร้างของจริยธรรม กล่าวคือ จริยธรรมจะมีลักษณะเป็นขั้นๆ และบุคคลจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นขั้นตอน แต่ในระยะก่อนหน้านักจิตวิทยาอีกกลุ่มหนึ่งได้เสนอทฤษฎีใหม่ขึ้นมา โดยที่ไม่เน้นถึงโครงสร้างของจริยธรรม ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของนักจิตวิทยาคนนี้ มีแบนดูรา (Bandura) เป็นผู้นำสำคัญ ทฤษฎีนี้มีความเห็นที่ขัดแย้งกับทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของโคลเบอร์กในหลายๆประเด็น กล่าวคือทฤษฎีนี้มีความคิดพื้นฐานดังต่อไปนี้

1) พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคม เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆของมนุษย์ นอกเหนือจากกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (elementary reflexes) แล้ว มนุษย์มีใ้ถูกจัดเตรียมให้มีพฤติกรรมอื่นๆโดยกำเนิด หากแต่จะต้องเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น (Bandura 1977: 16) การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้โดยผ่านทางกระบวนการเสริมแรง (Reinforcement) และกระบวนการเลียนแบบอย่าง (Modeling) (Bar-Tal 1976: 17) กล่าวคือเป็นผลจากการได้รับรางวัลหรือการลงโทษจากผู้อื่น อันเป็นประสบการณ์ทางตรง (direct experience) และการได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมหรือได้ยิน โถกาน ได้ฟังข่าวสารจากผู้อื่น อันถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม (indirect experience) อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วมนุษย์

จะเรียนรู้โดยทางอ้อมหรือโดยการสังเกต (Observational Learning) มากกว่าที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เนื่องจากสิ่งที่จะเรียนรู้มีมากเกินกว่าเวลาและโอกาสของผู้เรียนแต่ละคนจะอำนวย

2) พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรม (Kohlberg 1976: 48 in Lickona, ed.) เช่น ศาสนา ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพและการศึกษาของพ่อแม่ เป็นต้น ทั้งนี้ก็คิดว่ามาแล้วว่าจริยธรรมเป็นผลจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการสังเกต ทั้งนี้จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ว่า สิ่งที่ถูกคัดเลือกเรียนรู้ย่อมมีความผูกพันกับวัฒนธรรมของสังคมแต่ละแห่ง การตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องผิดของพฤติกรรมต่างๆ จึงมีเกณฑ์แตกต่างกันไป ซึ่งแม้ว่าจะอยู่ในสังคมใหญ่เช่นประเทศเดียวกัน ก็อาจจะมีความแตกต่างกันอีกตามสภาพของภูมิศาสตร์และความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่น

3) สิ่งที่มีมนุษย์ได้เรียนรู้และได้กลายเป็นความรู้ความเข้าใจ (cognition) ของตนเองในภายหลังก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ กล่าวคือ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่ตามมาจากพฤติกรรม เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดจากเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบกับเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็มีความคาดหวัง (expectancy) เกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดความกลัว ความวิตกกังวล หรือความดีใจล่วงหน้า ในทำนองเดียวกันเมื่อเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งกับผลกรรมหนึ่ง มนุษย์ก็สามารถคาดหวังได้ว่าจะเกิดผลกรรมอย่างไรตามมาเมื่อกระทำพฤติกรรมหนึ่งลงไป เช่น เรียนรู้ว่าการชโมยทรัพย์สินของผู้อื่น (พฤติกรรม) มีความสัมพันธ์กับการถูกตำรวจจับ (ผลกรรม) เพราะฉะนั้นหากตนเองชโมยทรัพย์สินของผู้อื่นก็就会被ตำรวจจับเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นมนุษย์จะเลือกแสดงพฤติกรรมอะไรหรือไม่นั้น จึงได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการคาดหวังถึงผลกรรมที่จะได้รับมาจากพฤติกรรมนั้น (Bandura 1977: 38)

4) ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของมนุษย์นั้น สิ่งที่สำคัญและมีความสำคัญมากก็คือ กระบวนการทางปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Process) เนื่องจากประการ

แรก ประสบการณ์ต่างๆที่มนุษย์ได้ประสบจะถูกเก็บไว้ในสมอง โดยแปลงเป็นในรูปของ - สัญลักษณ์ (symbolic form) อันได้แก่ มโนภาพ (imaginal) และภาษา (verbal) (Bandura 1977:25) ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างมากต่อความทรงจำในระยะต่อไป นอกจากนี้ ในการทำนายพฤติกรรมของบุคคลก็มีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องรู้ว่า บุคคลนั้นเข้าใจ และรับข้อมูลต่างๆได้กี่เพียงใด ข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นสัญลักษณ์อย่างไร (Rosenthal & Zimmerman 1978: 29-30) ประการที่สอง มนุษย์จะอาศัยความรู้ความเข้าใจหรือปัญญาของคนคิดไตร่ตรองถึงข้อมูลที่ตนได้สะสมไว้ในรูปของสัญลักษณ์นั้น และประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่งๆนำไปสู่ผลกระทบอะไรบ้าง มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด การประเมินเช่นนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่งๆ จากจุดนี้จะเห็นได้ว่า มนุษย์จะไม่แสดงพฤติกรรมทุกอย่างที่ใครเรียนรู้มา หากแต่จะยอมรับเฉพาะพฤติกรรมที่ให้ผลรวมที่เขาปรารถนา และปฏิเสธพฤติกรรมที่ให้ผลร้าย (Bandura 1977: 28) หรืออีกนัยหนึ่ง มนุษย์ได้ตั้งมาตรฐานของตนเองขึ้นสำหรับชี้ว่าการกระทำต่างๆ

5) มนุษย์สามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้ โดยการให้ผลรวมแก่ตนเอง (self-produced consequences) กล่าวคือภายหลังจากที่มนุษย์ได้วางมาตรฐานสำหรับชี้ว่าการกระทำของตนแล้ว เมื่อมีการกระทำหนึ่งๆเกิดขึ้นก็จะมีค่าประเมินค่าของการกระทำนั้นๆ ผลจากการประเมินค่านี้จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาและการกระทำต่อตนเองในค่านบวกหรือในค่านลบอย่างใดอย่างหนึ่ง อาทิเช่น หากการกระทำนั้นบรรลุถึงมาตรฐานที่ตั้งไว้ ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจ และความเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะเช่นนี้เป็นปฏิกิริยาต่อตนเองค่านบวก นอกจากจะเกิดปฏิกิริยาค่านบวกแล้ว บุคคลก็อาจจะมีการให้รางวัลแก่ตนเองในรูปแบบต่างๆตามมาอีก ในอีกด้านหนึ่งหากบุคคลประสบความล้มเหลวในการกระทำต่างๆ ปฏิกิริยาต่อตนเองจะเป็นค่านลบ เช่น เกิดความไม่พึงพอใจในตนเอง ความรู้สึกผิด เป็นต้น และอาจจะมีการลงโทษต่อตนเองตามมาอีกในรูปแบบต่างๆ ผลรวมที่บุคคลให้แก่ตนเองทั้งในรูปแบบของปฏิกิริยาและการกระทำต่อตนเองนี้ มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยที่พฤติกรรมใดกระทำแล้วทำให้ได้รับผลรวมค่านบวกก็จะมีค่าคงไว้ ส่วนพฤติกรรมใดกระทำแล้วทำให้ได้รับผลรวมค่านลบก็จะถูกกำจัดออกไป (Bandura 1977: 130-133)

6) กล่าวโดยสรุป กระบวนการทางปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ มีบทบาทสำคัญในการไถ่มา (acquisition) การคงไว้ (retention) และการแสดงออก (expression) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล (Bandura 1977: 170) ในส่วนของการแสดงออกนั้นมีเงื่อนไขอยู่สองประการด้วยกัน ประการแรกคือ ความคาดหวังของบุคคลต่อผลกรรมที่ตามมา ซึ่งหากเกิดการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังของบุคคล ก็จะไปสู่การเปลี่ยนแปลงโอกาสความเป็นไปได้ (probability) ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ประการที่สองคือ คุณค่าของผลกรรมตามความรู้สึกรู้สึก (subjective value) ซึ่งแต่ละคนจะให้ค่าความน่าปรารถนาต่างๆกัน อันอาจจะทำให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะมีความคาดหวังต่อผลกรรมที่ตามมาคล้ายคลึงกันก็ตาม (Mischel & Mischel 1976: 89-91 in Lickona, ed.)

✓ จากแนวความคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมข้างต้น การปลูกฝังจริยธรรมให้แก่บุคคลจึงต้องกระทำผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางตรงและทางอ้อม ด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลได้ประสบด้วยตนเอง ด้วยการให้เห็นแบบอย่าง ด้วยการบอกกล่าวอบรมให้รู้ เรียนเกิดความรู้สึกว่าพฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกรรมอะไร และผลกรรมนั้นน่าปรารถนาเพียงไร แต่ทั้งนี้ การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมต่างๆเหล่านี้ จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ หากจะสอนให้เป็นคนที่ไม่ดื่มของมึนเมาทั้งหลาย ผู้สอนก็ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง รวมทั้งจัดให้รู้ เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มียาเสพติดต่างๆด้วย และมีการจัดเงื่อนไขการให้รางวัลหรือการลงโทษแก่ผู้เรียน เมื่อมีการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเกิดขึ้น

สำหรับการวิจัยในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ด้วยเหตุผลที่ว่า ประการแรก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้เน้นถึงบทบาทสำคัญของกระบวนการความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมต่างๆ หรืออีกนัยหนึ่งบุคคลแสดงพฤติกรรมออกไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการคาดคะเนถึงผลที่จะเกิดจากการกระทำของตนไว้ล่วงหน้า ดังนั้นหากทราบถึงความรู้ความเข้าใจของบุคคล ก็มีความเป็นไปได้ที่จะทำนายพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลนั้น การศึกษาดังกล่าวข้างต้นจึงบอกให้ทราบถึงแนวโน้มของพฤติกรรมทางจริยธรรม ประการที่สอง ผู้วิจัยมีใญ่วัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการให้เหตุผลทางจริยธรรมของ

บุคคลและจัดแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมตามเหตุผลนั้น จึงมีได้ยี่คือทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของโคลเบอร์กเป็นแนวทางในการวิจัย นอกจากนี้ทฤษฎีของโคลเบอร์กก็มีใจกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลกับพฤติกรรมทางจริยธรรม

สำหรับการสร้างมาตรวัดความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองในการวิจัยครั้งนี้ ได้อาศัยแนวทฤษฎีเจตคติของฟิชไบน์ (Fishbein's Attitude Theory) เป็นพื้นฐานในการสร้างมาตรวัด ด้วยเหตุผลที่ว่าทฤษฎีของฟิชไบน์มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม กล่าวคือ ฟิชไบน์ ได้เสนอว่า " เจตคติ (attitude) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลในบุคคลหนึ่ง ขึ้นอยู่กับผลรวมของการประเมินความเชื่อทั้งหลายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น " (Fishbein & Ajzen 1975: 28) การประเมินความเชื่อกังกล่าวเป็นการประเมินว่าการกระทำหนึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบอะไรบ้าง ด้วยโอกาสความน่าจะเป็นเท่าไร และผลกระทบนั้นมีคุณค่าทางบวกหรือทางลบ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการศึกษาความรู้ความเข้าใจของบุคคลได้ สำหรับกำนิยามข้างต้นสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ (Fishbein & Ajzen 1975: 28-29)

$$A_o = \sum_{i=1}^n b_i e_i$$

เมื่อ A_o หมายถึง เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

b_i หมายถึง ความเป็นไปได้ตามความรู้ดีกว่าสิ่งนั้นๆจะก่อให้เกิดผล (i)

e_i หมายถึง การประเมินคุณค่าทางบวกหรือทางลบที่บุคคลให้กับผลนั้น

n หมายถึง จำนวนความเชื่อ

ตัวอย่างเช่น มีความเชื่อกันว่า การขยันหมั่นเพียรในการทำงาน จะทำให้มีความร่ำรวย และต้องการประเมินเจตคติของนาย ก. ในเรื่องน่าเช่นอย่างไร ดังนั้นในที่นี้

ความเชื่อคือ การขยันหมั่นเพียรในการทำงาน จะทำให้มีความร่ำรวย

O คือ การขยันหมั่นเพียรในการทำงาน

A_o คือ เจตคติที่นาย ก. มีต่อการขยันหมั่นเพียรในการทำงาน

b_i คือ ความเป็นไปได้ของความเชื่อที่ว่า " การขยันหมั่นเพียรในการทำงานจะทำให้มีความร่ำรวย " ตามความรู้สึกของนาย ก.

e_i คือ มูลค่าที่นาย ก. ให้กับลักษณะ " ความร่ำรวย "

ตัวอย่างที่ยกขึ้นมาข้างต้น มีตัวอย่างของผลกรรมเพียงผลกรรมเดียวคือความร่ำรวย แต่ในความเป็นจริง ความเชื่อหนึ่งๆจะนำไปสู่ผลกรรมหลายๆอย่าง เมื่อได้ประเมินทุกๆผลกรรมแล้วนำมาเข้าในสมการตามสูตรของฟิชไบน์แล้ว ก็จะทราบเจตคติของบุคคลนั้นกล่าวคือ หากประเมินการกระทำ ก. แล้วได้ผลรวมของคะแนนความสุจริตเป็นค่าบวก ก็มีความหมายว่าบุคคลนั้นมีเจตคติหรือความรู้สึกความเข้าใจว่า การกระทำ ก. เป็นสิ่งที่ ถูก และควร และมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น หากผลรวมของคะแนนมีค่าบวกมากขึ้นเท่าไร ก็ยังมีแนวโน้มที่จะกระทำสูงมากขึ้นตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามหากประเมินแล้วได้ผลรวมเป็นค่าลบ ก็หมายถึงบุคคลนั้นมีความรู้ความเข้าใจว่า การกระทำ ก. เป็นสิ่งที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร แนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นก็ต่ำ และยังมีความลบมากขึ้นเท่าไร แนวโน้มที่จะกระทำก็จะยิ่งต่ำลงไปเรื่อยๆ

จากแนวความคิดของฟิชไบน์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่เสนอว่า กระบวนการทางปัญญาหรือความรู้สึกความเข้าใจของบุคคลก่อนที่จะมีการกระทำพฤติกรรมออกมานั้น จะมีการคิดไตร่ตรองใน 2 ด้านคือ ความคาดหวังต่อผลกรรมที่จะตามมาจากการกระทำ และความน่าปรารถนาหรือคุณค่าของผลกรรมนั้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า เจตคติ (attitude) ของฟิชไบน์กับความรู้ความเข้าใจ (cognition) ก็คือสิ่งเดียวกัน เพียงแต่เรียกชื่อต่างกันเท่านั้น ความสอดคล้องกันนี้จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยนำเอาทฤษฎีของฟิชไบน์ มาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างมาตรวัดความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง

พฤติกรรมตนเอง (Self-Directed Behaviors)

หากจะจำแนกประเภทของพฤติกรรมที่มนุษย์ได้กระทำ ในแง่ของผู้ถูกกระทำแล้ว ก็จะสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ หนึ่ง พฤติกรรมที่มนุษย์กระทำต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ไม่ใช่มนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สอง พฤติกรรมที่มนุษย์กระทำต่อบุคคลอื่นหรือ พฤติกรรมทางสังคม สาม พฤติกรรมที่มนุษย์กระทำตนเอง

พฤติกรรมตนเองที่กล่าวถึงนี้เป็นก่ากล่าวอย่างกว้างๆ หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งลงไปอีก ยังสามารถแบ่งออกได้เป็นอีก 3 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นการควบคุมตนเอง (self-control) ลักษณะที่สองคือการประเมินตนเอง (self-evaluation) และ ลักษณะสุดท้ายคือการกระทำตนเอง (self-treatment)

การควบคุมตนเอง

หมายถึงการบังคับให้ตนเองกระทำพฤติกรรมไปในทิศทางที่ตนต้องการ ตัวอย่าง เช่น การระงับความอยาก การมีความขยันหมั่นเพียร การมีวินัยในตนเอง การไม่ลุ่มหลงในอบายมุข เป็นต้น การควบคุมตนเอง (และรวมทั้งการประเมินตนเองและการกระทำตนเองที่จะกล่าวต่อไป) ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ที่ได้รับ ประสบการณ์โดยตรง หรือโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น อย่างไรก็ตามการควบคุมตนเองของแต่ละบุคคลก็ยังมี ความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีมาแต่เดิม ดังเช่นในการศึกษาของมิสเชล (Mischel 1958: 57-61, 1961: 116-124) ที่ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการเลื่อน รอกการรับแรงเสริม (delay of reinforcement) ในหนูชน 3 เชื้อชาติคือ พวกนีโกร ในทรินิแดด พวกนีโกรในเกรเนดา และพวกอินเดียนในทรินิแดด พบว่าในพวกผู้ใหญ่ พวกนีโกร ในทรินิแดดมีลักษณะการทำตามใจตนเอง (self-indulgent) โดยไม่คำนึงถึงอนาคตมากกว่า สองพวกหลัง และเมื่อศึกษาในเด็กเกี่ยวกับการเลือกเอารางวัลชิ้นใหญ่แต่ต้องอดใจรอ กับ รางวัลชิ้นเล็กที่ได้รับทันที พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวของพวกนีโกรในทรินิแดดที่มีการตามใจตนเองสูง จะมีการเลือกเอารางวัลชิ้นเล็กที่ได้รับทันทีที่สูงที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่าเด็กที่มา จากครอบครัวที่ชาดพอ มักจะเลือกรางวัลชิ้นเล็กที่ได้รับทันทีมากกว่าที่จะอดใจรอรับรางวัล

ขึ้นใหญ่ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีมาแต่เดิมจึงเป็นปัจจัยประการแรกที่มีผลต่อการควบคุมตนเอง ปัจจัยต่อมาคือพฤติกรรมของตัวแบบที่บุคคลได้สังเกตเห็น (Stein 1967: 157-169) ได้สรุปจากการศึกษาของเขาว่า การต้านทานการยั่วยุ (resistance to temptation) ของบุคคลจะลดน้อยลงเมื่อได้สังเกตเห็นตัวแบบที่ขาดการควบคุมตนเองหรือไม่ต้านทานการยั่วยุ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ยั่วยุใจ นอกจากนี้จากการทดลองของแบนดูราและกูเปอร์ส (Bandura & Kupers 1964: 1-9) ก็ได้ผลสอดคล้องกัน กล่าวคือเขาได้ทำการทดลอง โดยให้เด็กเล่นเกมโบว์ดิงกับตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่ กระบวนการเล่นถูกควบคุมโดยผู้ทดลองซึ่งอยู่ระหว่าง 5-30 คะแนน ในตอนแรกก่อนจะเริ่มเล่นเกม เด็กๆและตัวแบบได้รับลูกกวาดจำนวนมาก ยิ่งหากใครต้องการก็หยิบเอามาทานได้ ในกลุ่มหนึ่งตัวแบบได้กำหนดมาตรฐานสำหรับการให้รางวัลตนเองไว้สูง กล่าวคือจะหยิบลูกกวาดมาทานต่อเมื่อสามารถทำคะแนนได้ตั้งแต่ 20 คะแนนขึ้นไปและจะกล่าวคำยอมรับตนเองด้วย แต่เมื่อไม่สามารถทำคะแนนได้ถึงเกณฑ์ เขาก็จะวิพากษ์วิจารณ์ตนเองและไม่หยิบลูกกวาดมาทาน ในอีกกลุ่มหนึ่งตัวแบบจะปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน แต่มาตรฐานที่ตั้งไว้ก่อนข้างคำคือเพียง 10 คะแนนเท่านั้น ส่วนกลุ่มสุดท้ายจะไม่มีตัวแบบ หลังจากนั้นเด็กจะถูกปล่อยให้เล่นโบว์ดิงกันตามลำพัง โดยไม่มีตัวแบบอยู่ด้วย ผลปรากฏว่าเด็กจะมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับตัวแบบของตนเอง ทั้งในการกำหนดมาตรฐาน การให้รางวัลตนเอง การให้ความยอมรับหรือวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง กล่าวคือในกลุ่มที่หนึ่งจะหยิบลูกกวาดมาทานต่อเมื่อบรรลุถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้สูง ส่วนกลุ่มที่สองจะมีการให้รางวัลตนเองตามเกณฑ์ก่อนข้างคำ ส่วนกลุ่มควบคุมที่ไม่มีตัวแบบจะมีการให้รางวัลตนเองอย่างไม่มีระบบ (randomly)

จากการทดลองของแบนดูราและกูเปอร์สชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมของตัวแบบเป็นอย่างมาก กล่าวคือพฤติกรรมของตัวแบบได้ทำหน้าที่ส่งผ่านแก่ผู้สังเกต ซึ่งมีแนวโน้มอย่างมากที่ผู้สังเกตจะกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นบ้าง หากเขายอมรับพฤติกรรมของตัวแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเด็ก จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับการกระทำของตัวแบบเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามหากพฤติกรรมของตัวแบบมีความขัดแย้งกับคำสั่งสอน ก็ไม่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้สังเกตมากนัก ตัวแบบที่ไม่เข้มงวดกับตนเองไม่สามารถสอนให้คนอื่นมีความ

เขมวค คัวแบบที่สื่อนผู้นแตนเอง ไมทำหรือทำในสิ่งทีตรงกันข้ามกับคำสอน ก็ไมทำให้ผูเรียน เกิดพฤติกรรมตามทีคนสอน (Bandura 1977: 134-7, Mischel & Mischel 1976: 92-93)

การประเมินตนเอง

หมายถวมาถึงการสำรวจทบทวนและลงความเห็นวพฤติกรรมต่างๆ ทีทีคนได้กระทำไปแล้วและจะกระทำต่อไปนั้นมีความเหมาะสมถูกต้องเพียงใด ซึ่งในการประเมินตนเองนั้นมองประกอบทีเกี่ยวข้องด้วยกัน 3 ประการคือ ประการแรก บุคคลจำเป็นต้องมีมาตรฐานของการกระทำทีจะใช้ในการประเมิน มาตรฐานดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล บางคนอาจตั้งมาตรฐานไวสูงแกบางคนอาจจะตั้งไว้ต่ำ ประการที่สอง ต้องมีการประเมินการกระทำของตนตามมาตรฐานนั้น ประการที่สาม เมื่อประเมินตนเองตามมาตรฐานนั้นแล้ว ผลทีตามมาก็คือปฏิริยาตอบสนอง (self-reaction) ซึ่งมีทั้งในคานบวกและคานลบ ปฏิริยาตอบสนองคานบวกเกิดขึ้นเมื่อสามารถบรรลุถึงมาตรฐานทีตนได้ตั้งไว้ อาทิเช่น ความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น ส่วนปฏิริยาในคานลบเป็นผลจากการกระทำทีล้มเหลว เช่น ความรู้สึกผิด เสียใจ เป็นต้น

ผลจากการประเมินตนเอง โดยเฉพาะปฏิริยากานบวกทีเกิดขึ้น มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์มีกำลังใจและความกระตือรือร้นในการทำงานต่างๆ เนื่องจากมีความรู้สึกภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกันหากบุคคลใดได้รับเอามาตรฐานของการกระทำทีสูงเกินไปมาไว้เป็นของตน ก็จะมีผลในคานลบเกิดขึ้นด้วย กล่าวคือบุคคลนี้จะมีควมไม่พอใจในตนเองอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากไม่สามารถบรรลุถึงมาตรฐานทีตนตั้งไว้สูงเกินไป และความไม่พอใจนี้จะนำไปสู่การลงโทษหรือการประณามตนเองเกินสมควร จนอาจจะ มีพฤติกรรมทีเบี่ยงเบนผิดปกติออกไปหรือมีความผิดปกติทางจิตใจ (Bandura 1977: 140-1) ดังในการศึกษาของโลอบและคณะ (Loeb & Others, cited by Bandura 1977: 141)พบว่า ผู้ใหญ่ทีมีอาการซึมเศร้า (depressive) จะประเมินการกระทำของตนต่ำกว่าคนทีไม่มีอาการดังกล่าว แม้ว่าจะได้รับผลสำเร็จเหมือนกันก็ตาม

การกระทำของตนเอง

เป็นการกระทำ ที่ต่อเนื่องกันมาจากปฏิกริยาคงตนเอง ซึ่งมีทั้งการกระทำของตนเองในค่านบวกและค่านลบ เช่น การให้รางวัลตนเอง การลงโทษตนเอง เป็นต้น ตัวอย่างของการกระทำตนเองจะเห็นได้จากการทดลองของ คาร์ลิ่งตันและแมคเกอร์ (Darlington & Macker 1966: 442-3) ซึ่งได้จัดผู้ถูกทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่ถูกทดลอง ได้ถูกจัดให้อยู่ในสถานการณ์ที่ทำงานชิ้นหนึ่งแล้วล้มเหลวและมีบางคนได้รับบาดเจ็บ หลังจากนั้นกลุ่มทั้งสองจะถูกชักชวนให้บริจจาคโลหิต ปรากฏว่ากลุ่มที่สองมีการทำตามมากกว่ากลุ่มแรกที่ไม่ได้มีความรู้สึกผิดเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการที่ถูกทดลองกลุ่มที่สองยอมทำตามนั้น แสดงให้เห็นถึงการกระทำเพื่อชดเชยความผิด อันเป็นผลมาจากปฏิกริยาค่านลบที่เกิดขึ้นภายในตนหรือเป็นความรู้สึกผิดนั่นเอง

แบนดูรา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการกระทำตนเองไว้ว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จะอยู่ภายใต้การควบคุมตนเองจากการให้แรงเสริมแก่ตนเอง ในกระบวนการนี้มนุษย์จะมีการตั้งมาตรฐานการกระทำของเขา และมีการตอบสนองในรูปแบบของการให้รางวัลหรือลงโทษตนเอง (Bandura 1977: 129) การให้รางวัลตนเองจะมีผลให้มนุษย์สามารถพัฒนาทักษะในการควบคุมตนเอง สามารถปรับปรุงและคงพฤติกรรมนั้นไว้ได้ (Bandura 1977: 144) ในด้านการลงโทษตนเองก็สามารถลดความรู้สึกไม่สบายใจภายในและช่วยบรรเทาการลงโทษจากภายนอก คนเราต่างเคยได้ประสบการณ์ตรงจากการอบรมเลี้ยงดูว่า เมื่อกระทำผิดจะเกิดความรู้สึกไม่สบายใจและจะได้รับการลงโทษตามมา จากนั้นความไม่สบายใจจะลดลง ภายหลังจากเมื่อใดกระทำผิดก็จะเกิดความรู้สึกผิด การลงโทษตนเองจะมีผลให้ความวิตกกังวลยุติและยังทำให้ผู้อื่นที่ใคร่เห็นผลปฏิกริยาค่านลบที่มีต่อตัวผู้กระทำผิด และมีปฏิกริยาค่านบวกมากขึ้นเช่น เกิดความนับถือยกย่องให้กำลังใจ การลงโทษตนเองจึงเป็นวิธีที่มีสมรรถภาพในการป้องกันตนเองจากปฏิกริยาค่านลบของผู้อื่น และช่วยลดความเครียดที่เกิดขึ้นในตัวผู้กระทำผิดอีกด้วย (Bandura 1977: 152)

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการศึกษาศึกษาและการวิจัยที่น่าเสนอในที่นี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองของบุคคล โดยจำแนกตามตัวแปรต่างๆที่น่ามาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ และการเสนอจะไม่แบ่งแยกว่าเป็นงานวิจัยภายในหรือภายนอกประเทศไทย แต่จะเสนอคณะเดียวกันไปเพื่อความกลมกลืนและต่อเนื่องของเนื้อหา

1. ภูมิภาค

ประเทศไทยประกอบด้วยภูมิภาคต่างๆ 4 ภาคด้วยกัน ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการปกครอง การศึกษา การพาณิชย์ ฯลฯ ภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย เหล่านี้มีความแตกต่างกันหลายประการ เช่น สภาพทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ สภาพทางเศรษฐกิจ วาชีพ ลักษณะเผ่าพันธุ์ เป็นต้น สภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันเช่นนี้ ย่อมทำให้ประชาชนในแต่ละภาคมีวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี แตกต่างกันไป กิ่งใน ความแตกต่างกันนี้ก็ได้มีการถ่ายทอดออกมาในหลายๆทาง อาทิเช่น นิทาน เพลง คติ สุภาษิตและคำพังเพย เป็นต้น และสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีเอกลักษณ์ของแต่ละภาคแฝงเร้นอยู่ การศึกษาโดยวิเคราะห์ลึกถึงไปถึงเนื้อหาของสิ่งเหล่านี้ ก็อาจจะช่วยให้ทราบถึงความเชื่อถือ ความเป็นอยู่ของชนในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งมีแทรกอยู่ในสิ่งเหล่านี้ (เสฐียรโกเศศ 2510: 114) ถึงในการศึกษาต่อไป

จำเวริญ แสงดวงแข (2523: 129-131) ได้ศึกษาความคิดของชาวไทยภาคใต้และนับถือศาสนาพุทธที่ปรากฏอยู่ในเพลงกล่อมเด็ก โดยใช้วิธีการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้เป็นหลักในการวิจัยคือ บทเพลงกล่อมเด็กของชาวไทยภาคใต้ซึ่งมีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองนั้น คนภาคใต้คิดว่าสตรีควรจะมีการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกคือ ประพฤติตนให้เรียบร้อย สำนวณกิริยามารยาท เช่นเกี่ยวกับบุรุษก็ไม่ควรจะแสดงอาการสนใจสตรีจนออกนอกหน้า ในค่านการลุ่มหลงใน

อธิบายมุข คนภาคใต้ก็คิดว่าบุรุษจะต้องไม่ลุ่มหลงในสุรา ยาเสพติดและการพนัน ส่วนในก้นการ มีความขยันหมั่นเพียร บุรุษก็จะต้องมีคุณสมบัติเช่นนี้ด้วย

นอกจากการศึกษามาจากเพลงกล่อมเด็กแล้ว ก็อาจจะศึกษาจากคติหรือสุภาษิตพื้นบ้าน ใต้เช่นเดียวกัน กติหรือสุภาษิตพื้นบ้านมีสอดแทรกให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อของ คนในภูมิภาคนั้นต่อการกระทำต่างๆ ดังเช่น คติ สมัยครุการ (2521: 10-11) ได้เปรียบเทียบ คำนิยมของคนภาคเหนือกับคนภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเรื่องการแต่งกาย ให้สวยงามไว้ว่า คนภาคเหนือเน้นถือการแต่งตัวเป็นใหญ่ แต่คนภาคอีสานเน้นถือเรื่องการกิน เป็นใหญ่ จึงจะเห็นได้จากคำภาษาพื้นเมืองของแต่ละภาคที่ขี้ขี้ดังนี้

ภาคเหนือ :   ถูกบ่ไกกิน   บ่มีไยคามไฟต้องตอง
                    ถูกบ่ไกเอไคยอง   จาวบ้านเป็นแกน

ซึ่งหมายความว่า การที่เราจะรับประทานอะไรนั้นคนอื่นไม่ทราบ แต่ถ้าเราแต่งตัว ไม่ดีคนอื่นเขารู้ได้ทันที ฉะนั้นจึงขอแต่งตัวให้ดีกว่าคนอื่น เรื่องกินสำคัญน้อยกว่า

ภาคอีสาน :   ทุกขมมีเสื่อผ้า   ผ้าเอือนพอมมีลอยู่
                    ทุกขบมีขาวอยู่ทอง   นอนลอยู่บเป็น

หมายความว่า ถ้าหิวแล้วไม่มีอะไรจะมาช่วยปัดบังซ่อนเร้นได้ แต่ถ้าไม่มีเสื่อผ้า เครื่องแต่งตัวยังไม่เท่าไร เพราะพอหลบๆซ่อนๆอยู่ไคบ่าง ฉะนั้นเรื่องกินจึงสำคัญกว่าเรื่อง แต่งตัวสำหรับชาวอีสาน

ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ และค่านิยมที่สอดแทรกมาจากคติพื้นบ้านดังกล่าว ยังมีผู้รวบรวมไว้อีกเช่น ไพรอด เลิศพิริยภมล (2516: 15-58) ได้รวบรวมคติพื้นบ้านของ ภาคเหนือไว้และมีส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง ดังนี้คือ

1) จุงออกขันติ อื้อแปงใจก็เหมือนน้ำคิงห้า หมายถึง ให้มีความอดกลั้น ใจเย็น หรือให้มีการควบคุมอารมณ์ของตนเองไว้

2) ออกเผ็ดกินหวาน ออกสานไคว้า หมายถึง ให้รู้จักอดทน หากอดทนต่อการสาน จะไคตะกร้า นั่นคือให้มีการระงับความอยากของตนจนกว่างานจะสำเร็จนั่นเอง

3) เมื่อสู้กึ่ง น้ำแกงป่อแห้ง หมายถึง กว่าจะรู้สู้กึ่งตัว น้ำแกงก็แห้งเสียแล้ว เป็นการสอนให้มีความรู้ตัว ไม่ประมาท

4) เยี้ยะอะหยัง ฮ้อเยี้ยะแตกหัด วิกไค้เป็นแถะรัฐวันหนึ่ง หมายถึง ให้มีความขยันขันแข็ง ทำงานจริงจัง จะไค้มีความร่ำรวย

5) ไค้เป็นแถะรัฐวอหมักเกา ไค้เป็นชชาฮ้อหมั้นเลนพายหลังฉาย หมายถึง คนเป็นแถะรัฐทำแต่งงาน แต่คนเป็นชชาเอาแต่เล่นการพนัน เป็นการสอนไม่ให้มุดหลงอบายมุข

ทางด้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จารุวรรณ ธรรมวัตร (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 45-47) ก็ไค้รวบรวมไว้ แต่ผู้วิจัยจะขอเสนอส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของตนเองเท่านั้นดังนี้

1) ให้เจ้าอดสาเยื่อนกินปลาไหลแทนเอียน อดสากินก่อนซันไว้แทนเนื้อ เมื่อยามหิวมีความหมายถึง การให้อดเปรี้ยวไว้กินหวานหรือระวังกับความอยาก

2) อยาไค้เก็บคอกหวานบ้านเพิ่มมาชม ให้เจ้าอดสาดมคอกกระเจียวแกมรั้ว หมายถึง ให้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3) ซาคนเคยชี่ข้างยานแหงหาคก ซากบเคยตำครกซากกะเบือสีฟ้าแก่น หมายถึง คนชี่เกียจทำอะไรก็ไร้ผล หรือในทางตรงกันข้ามควรจะมีความขยันหมั่นเพียร

นอกจากคติพื้นบ้านเหล่านี้แล้ว จารุวรรณ ธรรมวัตร (2522: 23) ยังได้ศึกษาความคิด ความเชื่อต่างๆของชาวอีสาน โดยการวิเคราะห์ท่วงเพลงเด็กซึ่งพบว่า ชาวอีสานมีความเชื่อในอำนาจของบุญกุศลว่า กที่สร้างกรรมดีไว้มากย่อมมีบุญมาก อานิสงส์แห่งการทำความดีจะคอยปกป้องคุ้มครองผู้กระทำให้อยู่เย็นเป็นสุข ปรากฏจากโรคลภัย

สำหรับความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อของคนไทยในภาคกลาง ทศนิยมี ทานตะวัน (2522: 79-80; 2523: 125, 133, 473) ได้ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านของจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ซึ่งผลของการศึกษาพบว่า วรรณกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ได้สะท้อนความคิดความเชื่อออกมาหลายประการคือ

1) ความเชื่อเรื่องบาป-บุญและผลกรรม

2) ควรหลีกเลี่ยงอบายมุข

กล่าวคือ ประการแรก มีความแตกต่างกันในด้านลักษณะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ชาวชนบทส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ แสงแดด ลม ฝน ในขณะที่ชาวเมืองมักทำงานอยู่ในที่ร่มหรือในสำนักงาน ประการที่สอง การมีอารยธรรมที่ต่างกัน ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม แต่ชาวเมืองส่วนใหญ่มีอาชีพทางธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม หรือบริการ ประการที่สาม ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต่างกัน ชาวชนบทจะมีการติดต่อคบค้าสมาคมกันในลักษณะที่ไม่มีควมสลับซับซ้อนมากเท่าชาวเมือง ชาวชนบทมักจะรู้จักคุ้นเคยกันทั้งชุมชน ในขณะที่ชาวเมืองจะไม่ค่อยรู้จักคุ้นเคยกันมากนัก ประการที่สี่ สภาพความเป็นอยู่และมาตรฐานในการดำรงชีวิต สภาพของชนบทจะมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรทัศน์ ฯลฯ น้อยกว่าชาวเมือง ความแตกต่างกันในหลายๆประการดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวเมืองกับชาวชนบทมีความคิดความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ แตกต่างกันไปด้วย ดังเช่นในการวิจัยของสุนทรีย์ โคมินและสนธิ สมัยการ (2522: 95) ซึ่งได้ศึกษาค่านิยมของคนไทย โดยให้ความหมายของค่านิยมว่าหมายถึง ความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตนเองหรือสังคมเห็นก็เห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น ค่านิยมนี้จะจำแนกออกเป็น 2 ชนิดคือ ลักษณะหนึ่งเป็นค่านิยมที่แสดงวัตถุประสงค์สำคัญในชีวิตของบุคคลแต่ละคน หรือ Terminal Value อีกลักษณะหนึ่งเป็นค่านิยมซึ่ง เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่จะเป็นเครื่องมือไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือ Instrumental Value ค่านิยมทั้งสองลักษณะนี้มีค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองรวมอยู่ด้วย กล่าวคือในแง่ Terminal Value มีค่านิยมภาคภูมิใจในตนเองรวมอยู่ด้วย ส่วนในแง่ Instrumental Value มี 4 ด้านได้แก่ ค่านิยมการมีอารมณ์สงบและความสำรวม การประมาทตนและรักสันโดษ การบังคับตัวเองและการเป็นกัวของทั้งเอง (หรือความเชื่อมั่นในตนเอง) สำหรับผลการวิจัยส่วนหนึ่งเป็นการเปรียบเทียบค่านิยมระหว่างชาวเมือง (1,539 คน) กับชาวชนบท (922 คน) โดยการให้จัดลำดับความสำคัญ ซึ่งปรากฏว่า ชาวเมืองให้ความสำคัญแก่ความภาคภูมิใจในตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าชาวชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอีก 3 ลักษณะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อย่างไรก็ตามในการวิจัยเกี่ยวกับนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของชาวเมือง

3. สถานภาพ

บุคคลแต่ละคนตั้งแต่เกิดมาจะมีสถานภาพเกิดขึ้นมาและเมื่อเติบโตมากขึ้นสถานภาพก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น เช่น เกิดมาก็มีสถานภาพเป็นลูก เป็นเด็กชายหรือเพศหญิง โตขึ้นเข้าโรงเรียนก็มีสถานภาพเป็นนักเรียน เมื่อเรียนจบก็อาจจะมีสถานภาพเป็นครู ทอดกั พยาบาล เป็นต้น และเมื่อแต่งงานมีลูกก็จะมีสถานภาพเป็นพ่อหรือแม่ ดังนั้นสถานภาพจึงเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ซึ่งบุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าคุณคนนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไร ในสังคม สถานภาพหนึ่งเป็นเชิงเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น (สุธีตรา สุภาพ 2516: 27) อีกนัยหนึ่งสถานภาพทำให้แต่ละบุคคลอยู่ในสภาวะแวดล้อมและบทบาทที่แตกต่างกันไป อันนี้ผลต่อความนึกคิด ความเชื่อหรือก่านิยมของบุคคลด้วย สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ สถานภาพจะมีความหมายถึงสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือได้จำแนกออกเป็นนักเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน บุคคลในกลุ่มแรกคือนักเรียนจะมีบทบาทในการรับคำอบรมสั่งสอน ทั้งทางวิชาการและค่านิยมความเชื่อต่างๆ ส่วนครูและผู้ปกครองมีบทบาทโดยตรงในการอบรมสั่งสอนแก่นักเรียน ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมของบุคคลทั้งสามกลุ่มจะมีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันเพียงใด จึงเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจัดการศึกษา ของชาติ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาก็มักมีผู้ศึกษาวิจัยอยู่บ้างดังต่อไปนี้

วิระวรรณ อามระดิษ (2522: 95-104) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 445 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และมีค่านิยมทางจริยธรรมส่วนหนึ่งที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1) ค่านิยมระดับความอยาก อันได้แก่ข้อความที่ว่า "ผู้ที่รักการเที่ยวเตร่สนุกสนาน ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมเสมอ เป็นผู้ขาดความอดทนอดอานาจใจเผลอ" นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นด้วย"

2) ค่านิยมรู้ตัวไม่ประมาท ได้แก่ข้อความว่า "นักเรียนควรพกหนังสือแต่ละวิชาอย่างสม่ำเสมอ ไม่หักโหมเมื่อใกล้สอบ" นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นด้วย"

3) ค่านการมีวินัยในตนเอง ไ้แกขอความว่า "นักเรียนที่สัคควรกำหนดเวลาทำงาน ทำการบ้าน คุหนึ่งสัค และพยายามปฏิบัติตามนั้น" นักเรียนตอบว่า "เห็นควย"

4) ค่านการมีความขยันหมั่นเพียร ไ้แกขอความว่า "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น" และ "ความเกียรจรรานจับจคณดัดงานและฝัควันประกันพรง เป็นนดัยที่ไมค" นักเรียนตอบว่า "เห็นควย"

5) ค่านการมีความรู้ดีภาคภูมิใจ ไ้แกขอความว่า "สอมไ้ควยความลามาารคของ ตนเอง บอมเป็นัภาคภูมิใจ" นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นควยอย่างย้ง"

6) ค่านการมีความเชื่อมั่นในตนเอง ไ้แกขอความว่า "เมื่อกัใจจะทำสัคไ้คที่คัคไ้ ในทางที่คังาม กอทำไ้ไ้สำเร็จ" นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นควย"

7) ค่านการมีความรู้สัคละอายใจ ไ้แกขอความว่า "ไมควรทำควมชั่วเมไม่มผู้รู้ ฐัเท" นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นควย"

8) ค่านการควบคุมอารมณ์ ไ้แกขอความว่า "เมื่อกูกเพอนกระเข้าเข้าแทยหรือ เพอนแกลงก็ไมควรจะโกรธ" นักเรียนตอบว่า "เห็นควย"

9) ค่านการปรับปรุงตนเอง ไ้แกขอความว่า "การปรับปรุงผลการเรียนไ้คคัสนเสมอ เป็นหน้าทีของนักเรียน" และ "การทคัขณะเรียนเสมอเป็นสัคที่คองแกัไซ" นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นควย"

ส่วนสุรวรณา อรามเมธาพงถ่า(2519: 59-62) พุถวคั ชูวงศั(2519: 62-65) และทวี่ป ปรีชา (2519: 49-51) ต่างก็ไ้ทำการศัคษาควมคัคเห็นเกยวกับ ระเบยบการกระทำต่างกายในโรงเรียน โดยไ้แบบสอบถามที่มัขอควมคัลายคคัคกันมาก แถกคัคตัวอย่างที่เลอคัศัคษาไมควมแถกคัคกันไป กถาวคัคคัคผู้จัคยทานแรกไ้เลอคัศัคษากับ นักเรียน จ่านวน 500 กน ผู้จัคยทานที่สองเลอคัศัคษากับครุ จ่านวน 360 กน และผู้จัคย ทานสัคทายไ้เลอคัศัคษากับคัคปกรรอง จ่านวน 170 กน กคัคตัวอย่างทั้งสามคัคคัคอยู่ในจ้งทวัก นครศัคร์จรรวราช สำหรับขอคัคถามมีบางสัคที่เกยวกับพคัคคัคกรรมคองตนเอง คัค

1) ค่านการไม่คัคคัคคัคคัคคัคคัคคัค ไ้แก หามเลนการพนัน หามสัคคัคคัคคัค และหาม เสพสุธา เกรองคองของเม

2) การบำรุงร่างกาย ไ้แก่ ห้ามใช้เครื่องสำอางและสิ่งแปลกปลอมเพื่อการเสริมสวย ห้ามใช้เครื่องประดับทุกชนิดมาโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่ห้ามเล่นการพนัน นักเรียนคิดว่ามีควม"เหมาะสมมาก" ส่วนครูและผูปกครอง คิดว่ามีควม"เหมาะสมมากที่สุด"

ข้อที่ห้ามสูบบุหรี่ นักเรียนและครู คิดว่ามีควม"เหมาะสมมาก" ส่วนผูปกครอง คิดว่ามีควม"เหมาะสมมากที่สุด"

ข้อที่ห้ามเส้สูรา เครื่องทองงเมทา นักเรียนและครู คิดว่ามีควม"เหมาะสมมาก" ส่วนผูปกครองคิดว่ามีควม"เหมาะสมมากที่สุด"

ข้อที่ห้ามใช้เครื่องสำอางและสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย นักเรียนและครู คิดว่ามีควม"เหมาะสมมาก" ส่วนผูปกครองคิดว่ามีควม"เหมาะสมมากที่สุด"

ข้อที่ห้ามใช้เครื่องประดับทุกชนิดมาโรงเรียน ทั้งนักเรียน ครู และผูปกครองต่าง คิดว่ามีควม"เหมาะสมมาก"

ผลจากการวิจัยทั้งสามชั้นข้างต้นไ้ทำให้เห็นว่า นักเรียน ครูและผูปกครองมีความรู้ความเข้าใจที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าทั้งสามกลุ่มต่างมีความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน การศึกษาของวรวรรณ วรกิจ (2523: 114-137) ก็เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำต่างๆระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3 จำนวน 367 คน กับครู จำนวน 282 คน ในจังหวัดะเชิงเทรา การไ้ทำไ้ทำ โดยไ้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 50 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สอบถามความคิดเห็นว่าการกระทำต่างๆมีความสมควรที่จะปฏิบัติหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ซึ่งการกระทำส่วนหนึ่งเป็นพฤติกรรมของตนเอง กล่าวคือ

คานการดื่มเหลองอบายมุข ไ้แก่ การเล่นการพนัน การค้มของมีนเมทา
คานการมีวินัยในตนเอง ไ้แก่ การนั่งหลับในห้องเรียน ทำการบ้านไม่เสร็จ
คานการบำรุงแต่งร่างกาย ไ้แก่ ใช้เครื่องประดับมาโรงเรียน การแต่งหน้ามาโรงเรียน และการค้ค้แปลงเสื้อผ้าใหญ่สะดูคตา

คานการรู้ตัวไม่ประมาณ ไ้แก่ การนั่งเหมอ ใจลอย

ผลการวิจัยพบว่า ในก้านการดูมหลงอบายมุข การมีวินัยในตนเอง และการปรุงแต่งร่างกาย นักเรียนมีความคิดว่าคุณสามารถประพฤติกได้มากกว่าความคิดเห็นของครู แต่อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าวควรประพฤติกิแทนนวย ส่วนในก้านการรู้ตัว ไม่ประมาท ทั้งนักเรียนและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันคือสมควรประพฤติกิแทนนวย

ในปีพ.ศ.2516 เกยูร รัตนสาขา(2516: 37) ใค้ศึกษาความแตกต่างในการตัดสินใจทางจริยธรรมของ เด็กกับผูปลกรอง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 9-16 ปี จำนวน 43 คน และผูปลกรองของเด็ก จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบที่ผูวิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 30 ข้อ 14 ก้าน ซึ่งก้านหนึ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและการพนัน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งเด็กและผูปลกรอง มีความคิดว่าคุณติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งเสพติดและการพนันเป็นสิ่งที่ไม่สมควรทำ

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศ กาบราว (Cabra1 1971: 1792-3A) ใค้ทำการใค้ษาความแตกต่างก้านการตัดสินใจทางจริยธรรมระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยกับผูปลกรอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 3 จำนวน 337 คน และผูปลกรองของนักศึกษากจำนวน 178 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมก้านต่างๆ ใค้แก่ การกระทำที่ผิดกฎหมาย ฆาตกรรม การค้าประเวณี การกบฏ การสูบกัญชา การเล่นไพ่ และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งนักศึกษและผูปลกรองมีความคิดตรงกันว่าการกระทำที่ผิดกฎหมาย ฆาตกรรม การค้าประเวณี และการกบฏ เป็นเรื่องที่ผิด ส่วนในก้านการสูบกัญชา การเล่นไพ่ และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ทั้งสองกลุ่มมีความคิดที่ไม่สอดคล้องกันนัก โดยผูปลกรองมีความคิดว่าคุณติกรรมนๆมีความสำคัญมากน้อยเพียงไร

ส่วนงานวิจัยของอรันท์ บุญประสิทธิ์(2522: 48-60) ใค้ศึกษาความคิดเห็นของครูและผูปลกรองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูและผูปลกรอง กลุ่มละ 250 คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใค้กลุ่มตัวอย่างตอบว่าพฤติกรรมนๆมีความสำคัญมากน้อยเพียงไร ซึ่งขอคำถามส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตนเอง ดังต่อไปนี้

1) การควบคุมอารมณ์ ข้อคำถามคือ "ควบคุมอารมณ์ให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวง่าย"
 2) การการมีวินัยในตนเอง ข้อคำถามคือ "มีระเบียบวินัยในตนเอง"
 3) การการคุมหระยาบมุข ข้อคำถามคือ "ไม่คุมหระยาบมุข"
 4) การการมีความเชื่อมั่นในตนเอง ข้อคำถามคือ "เชื่อมั่นในตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเองได้อย่างดี"

5) การการมีความรู้สึกละอายใจ ข้อคำถามคือ "ละอายและเกรงกลัวในการกระทำที่ไม่ถูกไม่ควร"

6) การการมีความขยันหมั่นเพียร ข้อคำถามคือ "ขยันหมั่นเพียรในการทำกิจการงานทั้งปวง"

7) การการรักษาศุขภาพ ข้อคำถามคือ "ปฏิบัติตนทางศุขภาพที่ดี จะเป็นสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดสุขปฏิบัติและสุขนิยม" "รักษาความสะอาดของร่างกายและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆอยู่เนืองนิจ" ฯลฯ

8) การการปรับปรุงตนเอง ข้อคำถามคือ "ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ"

สำหรับผลการวิจัยพบว่า ทั้งครูและผู้นปกครองต่างมีความคิดที่สอดคล้องกันทั้ง

8 ด้าน กล่าวคือต่างคิดว่าพฤติกรรมทั้ง 8 ด้านนี้เป็นสิ่งที่ "สำคัญมาก"

เมื่อพิจารณางานวิจัยทั้งหมดเท่าที่เสนอมานี้ จะมองเห็นได้ว่าแม้ว่านักเรียน ครู และผู้นปกครองจะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองไปในทิศทางเดียวกันก็ตาม แต่นักเรียนก็มีแนวโน้มในการประเมินหรือพิจารณาความถูกผิด ความสมควรหรือไม่สมควรของการกระทำ ในทางที่ไม่เข้มงวดรุนแรงเท่ากับความดีของครูและผู้นปกครอง หรืออีกนัยหนึ่งครูและผู้นปกครองมีความรู้ความเข้าใจว่าผลเสียของการกระทำที่ฝ่าฝืนจริยธรรมจะมีมากกว่าผลดีเสียตามความรู้ความเข้าใจของนักเรียน อย่างไรก็ตามข้อสังเกตนี้ยังไม่อาจสรุปลงไปได้อย่างแน่นอน หากยังต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยที่มากกว่านี้ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลอีกชิ้นหนึ่งที่จะช่วยให้ภาพที่ยังคลุมเครืออยู่ชัดเจนขึ้น

4. เชนี

เนื่องจากเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน อาทิเช่น สภาพทางสรีระ การถูกอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ การปฏิบัติที่ได้รับจากสังคมรอบข้าง เป็นต้น ความแตกต่างเหล่านี้จะทำให้ทั้งสองเพศมีความแตกต่างกันในด้านความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเพศหญิงก็มักจะได้รับการกล่าวถึงจากสังคมทั่วไปว่ามีจริยธรรมสูงกว่าเพศชายเสมอ สถิติผู้กระทำผิดกฎหมายก็เป็นตัวเลขหนึ่งที่ชี้ว่า ผู้กระทำผิดกฎหมายที่เป็นเพศหญิงมีน้อยกว่าเพศชาย (Wright 1981: 56) เกี่ยวกับประเด็นนี้ผู้ใดทำการศึกษาหลายท่านด้วยกัน ดังเช่น วีเบลสกี, อัลลีนสมิธ และกรีนเคอร์ (Rebelsky, Allinsmith & Grinder 1963: 955-962) ได้ศึกษาการสารภาพผิด (confession) และความล้มปั้งระหว่างการศึกษาการสารภาพผิดกับการต้านทานการยั่ว (resistance to temptation) โดยทดลองกับเด็กอายุ 11 ปี จำนวน 138 คน เป็นชาย 69 คน และหญิง 69 คน โดยให้เด็กเหล่านี้ฟังเรื่องเกี่ยวกับการกระทำผิดของบุคคลที่ตนนิยมยกย่อง ซึ่งใ้กระทำผิดบุคคลเดียวกันและวัยผู้ใหญ่ หลังจากนั้นก็ให้เด็กบอกเล่าความผิดและความรู้สึกของบุคคลในเรื่องที่ตนได้รับฟัง รวมทั้งบอกว่ามีอะไรเกิดขึ้นและจะทำอย่างไรต่อไป ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาการสารภาพผิดของเด็ก ผู้ถูกทดลองได้รับฟังเรื่องท่านเอง 4 เรื่องในระยะเวลา 2 สัปดาห์ก่อนการทดลอง และรับฟังอีก 4 เรื่องทันทีที่เสร็จสิ้นการทดลอง สำหรับการทดลองนั้นกระทำโดยการให้เด็กเล่น เกมชนิดหนึ่งที่ละคน โดยการยิงปืนให้ถูกเป้าที่กำลังเคลื่อนที่ เด็กจะนั่งห่างจากเป้า 7 ฟุตแล้วยิงปืนไปที่เป้า ถ้ายิงถูกก็จะมีดวงไฟสว่างขึ้นซึ่งใช้เป็นสัญลักษณ์แทนคะแนน ผู้ใดโค่นคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัลเป็นเหรียญตราคิดหน้าออก แต่ผู้ทดลองได้จัดเครื่องมือการเล่นให้เด็กยิงโค่นคะแนนค่า ซึ่งเด็กจะต้อง โกงคะแนนให้ไ้มากกว่าที่ตนได้จริงๆจึงได้รับรางวัล ดังนั้นผู้วิจัยจึงทราบว่าเด็กมีการต้านทานการยั่วหรือไม่ ผลปรากฏว่าเด็กหญิงจะใช้การสารภาพผิดมากกว่าเด็กชาย เด็กที่ไม่โกงคะแนนในการเล่นหรือเด็กที่มีการต้านทานการยั่ว จะใช้การสารภาพผิดมากกว่าเด็กที่ไม่โกงคะแนนในการเล่น การสารภาพผิดของเด็กหญิงที่มากกว่าเด็กชายดังกล่าว น่าจะสะท้อนให้เห็นว่าเด็กหญิงให้ความสำคัญและเห็นว่าเป็นสิ่งที่มากกว่าเด็กชาย

ในระยะต่อมา ไรท์และคอกซ์ (Wright & Cox 1967) ได้ทำการสำรวจความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) เกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆของเด็กวัยรุ่นอังกฤษ ในปีค.ศ. 1967 ผู้ถูกสำรวจเป็นเด็กนักเรียนชายและหญิง อายุเฉลี่ยระหว่าง 17-18 ปี จำนวน 2,278 คน ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามซึ่งมีรายการของพฤติกรรม 8 อย่างให้ผู้ถูกสำรวจตอบว่า เป็นการกระทำที่ผิดหรือไม่ ระดับความเชื่อแบ่งเป็น 5 ระดับคือ "ผิดเสมอ" "โดยส่วนมากแล้วผิด" "ผิดเป็นบางครั้ง" "ไม่ผิด" และ "ไม่ออกความเห็น" ผลการวิจัยบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของตนเอง ปรากฏตามตารางที่ 1 (Wright 1981: 177)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความเชื่อทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง ของวัยรุ่นเพศชายและหญิง จากการสำรวจของไรท์และคอกซ์ ในปีค.ศ. 1967

พฤติกรรม	เพศ	ผิดเสมอ	โดยส่วนมากแล้วผิด	ผิดเป็นบางครั้ง	ไม่ผิด	ไม่ออกความเห็น
เมาสุรา	ชาย	30.6	46.5	17.9	2.0	3.0
	หญิง	44.9	44.4	7.8	3.1	1.8
สูบบุหรี่	ชาย	14.9	10.2	32.4	31.6	10.9
	หญิง	12.3	8.9	36.2	24.4	18.2
ฆาตกรรม	ชาย	32.0	28.7	13.0	15.2	11.1
	หญิง	33.4	32.7	10.1	8.7	15.1

ต่อมาในปีค.ศ. 1970 ไรท์และคอกซ์ก็ได้ทำการสำรวจซ้ำอีกที่โรงเรียนเดิม และใช้คำถามเดิม แต่ได้เพิ่มคำถามเกี่ยวกับการติดยาเสพติดเข้าไปด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงในตารางที่ 2 (Wright 1981: 179)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความเชื่อทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเองของวัยรุ่นชาวอังกฤษเพศชายและหญิง จากการสำรวจของไรท์และกอกซ์ ในปีค.ศ. 1970

พฤติกรรม	เพศ	ผิดเสมอ	โดยส่วนมากแล้วผิด	ผิดเป็นบางครั้ง	ไม่ผิด	ไม่ออกความเห็น
เมาสุรา	ชาย	17.7	35.7	34.5	8.3	3.8
	หญิง	22.4	47.4	24.0	2.0	4.2
สูบบุหรี่	ชาย	20.9	11.4	21.7	34.5	11.6
	หญิง	18.2	11.5	26.3	30.2	13.7
ฆ่าตัวตาย	ชาย	28.5	23.6	10.6	19.3	18.0
	หญิง	29.4	26.1	10.2	17.2	17.1
กตัญญูต่อพ่อแม่	ชาย	65.9	14.0	4.1	7.8	8.2
	หญิง	73.2	14.2	2.6	2.7	7.3

หมายเหตุ ตัวเลขในตารางเป็นการร้อยละ

ผู้วิจัยได้สรุปว่าผลการวิจัยได้แสดงถึงหลักการทั่วไปอย่างกว้างๆว่า จริยธรรมที่เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม (antisocial acts) เช่น การลักทรัพย์ คนส่วนใหญ่จะมีความเห็นร่วมกันมากกว่าจริยธรรมที่เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกรรมวิสัยในตนเอง (antiascetic acts) เช่น การสูบบุหรี่ การเล่นการพนัน เป็นต้น ส่วนความแตกต่างด้านเพศ เพศหญิงมีลักษณะที่ไม่ยอมรับการกระทำที่ฝ่าฝืนจริยธรรม ไม่ยอมประนีประนอมในการลงโทษมากกว่าเพศชาย (Wright 1981:178)

ข้อสรุปของไรท์และกอกซ์ข้างต้น ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยในประเทศไทย ที่ทำการศึกษาโดยวรรณสาร วรกิจ (2523: 33-34) ซึ่งเคยอ้างถึงในตอนที่ผ่านมาแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ได้พบว่า พฤติกรรมตนเองในค่านการคุมหงดอบายมุข (เช่น การเล่นการพนัน) ค่านการไม่มีวินัยในตนเอง (เช่น การทำกรบ้านไม่เสร็จ) และค่านการปรุงแต่งร่างกาย (เช่น การใช้เครื่องประดับมาโรงเรียน) นักเรียนชายมีความคิดว่าสมควรปฏิบัติไ้มากกว่า

นักเรียนหญิง อย่างไรก็ตามควรจะปฏิบัติแกนน้อยหรือปานกลางเท่านั้น สำหรับในค่านการรู้ตัวไม่ประมาท นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนสภาพกรรไหลังชาติ(2519: 215 อ้างถึง สุชาดา สัตบุศ 2509) ก็ได้รายงานว่าเด็กวัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่มีความเห็นเห็นว่า หญิงควรมีลักษณะทั้งนี้คือ มีความเรียบร้อยเป็นสง่าในที่ ชวนให้นิยมและเกรงขาม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอ่อนหวานเรียบร้อยต่อกันทุกคน และการพยายามทำให้เข้ากับคนอื่นให้ไ้มากที่สุด ส่วนลักษณะที่เด็กวัยรุ่นหญิงมีความเห็นด้วยน้อยคือ การมีลักษณะที่ซอาย ไม่แสดงความคิดเห็น

สำหรับในการศึกษาเรื่องค่านิยมของสุนทรื โคมินและสนธิ สม่ัครการ ที่เคยอ้างถึงมาแล้ว ก็ได้เปรียบเทียบค่านิยมระหว่างเพศชายกับเพศหญิง และได้พบว่าเพศชายให้ความสำคัญต่อการบังคับตนเอง (บังคับเข้มงวดกับตัวเอง มีความอดทนทุกอย่าง)มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในค่านความภาคภูมิใจในตนเองและความเป็นตัวของตัวเอง (เชื่อมั่นในตนเองและพึ่งตนเอง) เพศหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทั้งสองนี้มากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับในค่านการประมาณตนและความรักสัน โคมกับค่านการมีอารมณ์สงบและความสำรวม ทั้งสองเพศให้ความสำคัญไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ(สุนทรื โคมินและสนธิ สม่ัครการ 2522: 88)

ในงานวิจัยต่อมาของวิระวรรณ อามระดิษ(2522: 95-104) ซึ่งเคยอ้างถึงแล้ว ก็ได้เปรียบเทียบความคิดเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายและหญิง ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต พบว่า

1) ค่านการระงับความอยาก คำถามคือ "ผู้ที่รักการเที่ยวเตร่สนุกสนานในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมเสมอ เป็นผู้ขาดความอดทนอดอ้านาจกิเลส" นักเรียนชายและหญิงส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นด้วย" ยกเว้นนักเรียนชายจากโรงเรียนราษฎร์ที่ตอบว่า "ไม่แน่ใจ"

2) ค่านการมีความรู้สึภาคภูมิใจ คำถามคือ "การดูบได้ด้วยความสามารถของตนเอง ย่อมเป็นที่ภาคภูมิใจ" นักเรียนชายและหญิงส่วนใหญ่ตอบว่า "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ยกเว้นนักเรียนหญิง โรงเรียนราษฎร์และนักเรียนชายโรงเรียนสาธิตที่ตอบว่า "เห็นด้วย"

3) คำนวณการปรุงแต่งร่างกาย คำถามคือ "การได้สวมเสื้อใหม่หรือของใช้ใหม่ๆ เสมอเป็นความสุขอย่างหนึ่ง" นักเรียนชายและหญิงโรงเรียนรัฐบาลและนักเรียนชายโรงเรียนราษฎร์ตอบว่า "ไม่แน่ใจ" นักเรียนหญิงโรงเรียนราษฎร์ตอบว่า "ไม่เห็นด้วย" ส่วนนักเรียนชายและหญิงโรงเรียนสาธิตตอบว่า "เห็นด้วย"

4) คำนวณการรู้ตัวไม่ประมาณ การมีวินัยในตนเอง การมีความซื่อสัตย์เพียง การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีความรู้สึกละเอียดใจ และการควบคุมอารมณ์ ทั้งนักเรียนชายและหญิงตอบว่า "เห็นด้วย"

งานวิจัยล่าสุดที่ได้กระทำในปีพ.ศ. 2524 ได้แก่งานของจงจรัส แจ่มจันทร์, จีรวรรณ วิรัชกุล, นิทรา วรณะ, ปาริชาติ นาคอิม, เที่ยงพรรณ สุขจันทร์, ยุพา ถิ่นอาบ และอาดัย จันทร์พาดิษฐ์ ผู้วิจัยทั้ง 7 ท่านได้ศึกษาจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Technique) ซึ่งเคยได้กล่าวถึงมาแล้ว สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัด นนทบุรี ชลบุรี กรุงเทพมหานคร นครสวรรค์ สุราษฎร์ธานี นครราชสีมา และบุรีรัมย์ จำนวนจังหวัดละ 400-500 คนโดยประมาณ สำหรับข้อความมีส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองอยู่ 5 พฤติกรรมคือ ความพยายามทำหน้าที่ให้สำเร็จ ความอดุสาหะในการทำหน้าที่ที่ใครมอบหมาย ความอดทนต่อความยากลำบาก ความอดทนต่อการควบคุมอารมณ์ และความไม่ทอดอวดอุปสรรค ผลการวิจัย 5 ใน 7 ชิ้นพบว่า นักเรียนหญิงมีการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งสูงกว่านักเรียนชาย กล่าวคือ

1) งานวิจัยของจงจรัส แจ่มจันทร์ พบว่า นักเรียนหญิงมีการแสดงออกถึงความไม่ทอดอวดอุปสรรคสูงกว่านักเรียนชาย(จงจรัส แจ่มจันทร์ 2524: 90)

2) งานวิจัยของจีรวรรณ วิรัชกุล พบว่า นักเรียนหญิงมีการแสดงออกถึงความอดทนต่อการควบคุมอารมณ์สูงกว่านักเรียนชาย(จีรวรรณ วิรัชกุล 2524: 98)

3) งานวิจัยของนิทรา วรณะ พบว่า นักเรียนหญิงมีการแสดงออกถึงความพยายามในการทำหน้าที่ที่ใครมอบหมายให้สำเร็จสูงกว่านักเรียนชาย(นิทรา วรณะ 2524: 93)

4) งานวิจัยของปารีชาติ นาคอิม นักเรียนหญิงมีการแสดงออกถึงความอคทนต่อการควบคุมอารมณ์สูงกว่านักเรียนชาย (ปารีชาติ นาคอิม 2524: 114-115)

5) งานวิจัยของเพียงพรรณ สุขจันทร์ พบว่านักเรียนหญิงมีการแสดงออกถึงความไม่ทอดลยคอบุสรวรค และความอคทนคอกวามยากลำบากสูงกว่านักเรียนชาย (เพียงพรรณ สุขจันทร์ 2524: 77)

6) ส่วนในงานวิจัยของยุภา ถันอาบ (2524: 90) และอาลัย จันทร์พาดิษฐ์ (2524: 83) ไม่พบความแตกต่างระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

จากงานวิจัยเท่าที่เสอนมาทั้งหมดนี้ได้แสดงให้เห็นว่า เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง ในหลายลักษณะ และความแตกต่างนี้แนวโน้มที่จะสนับสนุนว่าเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมของตนเองเป็นสิ่งที่ถูก และควรมากกว่าเพศชาย

5. ศาสนา

ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความหมายมาก โดยมีสถานะเป็นคำสั่งสอนที่มีจุดมุ่งหมายให้ทุกคนเป็นคนดี ใฝ่ดีที่รักเห็นใจ รักใคร่ ใฝ่ดีที่มีบรรทัดฐานในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นที่รวมแห่งความเชื่อและความเคารพนับถืออันสูงสุดของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน (สุพิศรา สุภาพ 2520: 113) จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนาเป็นต้นกำเนิดของมาตรฐานทางจริยธรรม กล่าวคือศาสนามีบทบาทในการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่ถูกและการกระทำใดเป็นสิ่งที่ผิด ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรฐานที่วางไว้ก็จะได้รับการลงโทษจากสังคม ซึ่งสุดแท้แต่ความหนักเบาของความผิดนั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าทุกศาสนาจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันก็คือสอนคนให้เป็นคนดี แต่ก็มี ความแตกต่างกันอยู่บางอาทิเช่น รายละเอียดในคำสั่งสอนที่แตกต่างกัน พิธีกรรมที่แตกต่างกัน เป็นต้น ความแตกต่างในค่านำสอนจึงทำให้ผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย ตัวอย่างเช่น ศาสนาอิสลามมีข้อห้ามว่าห้ามกราบบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ เจ้านาย ฯลฯ จะกราบได้เฉพาะพระเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น (เสาวนีย์ จิตหมวด 2524: 418) ซึ่งหากเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็จะไม่ถือว่า เป็นสิ่งที่ผิดแต่อย่างใด นอกจากนี้ศาสนาอิสลามยังมีข้อห้าม

ที่แตกต่างจากศาสนาอื่นๆอีก ในเห็นจะขอยกข้อห้ามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตนเองดังนี้คือ

- 1) ห้ามเอาอารมณ์มาเป็นใหญ่ ใช้อารมณ์เหนือกริธาเหนือเหตุผล ให้อารมณ์มาเป็นใหญ่ในชีวิต
- 2) ห้ามบริโภค ขยายและบริการอาหารและเครื่องใช้ที่ผิดศาสนาบัญญัติ เช่น หมู เหล้า เบียร์ เลือด สัตว์ที่ตายเอง ฯลฯ
- 3) ห้ามเสียดังโศกและการพนันทุกชนิด เช่น ม้า ลอตเตอรี่ ไฟ ฯลฯ
- 4) ห้ามแต่งกายโดยเปิดเผยสิ่งที่พึงสงวน หรือแต่งกายผิดเพศ ผู้ชายห้ามสวมใส่ผ้าไหมและใช้ทองเป็นเครื่องประดับ ส่วนหญิง เสื้อผ้าต้องไม่บางและต้องปกคลุมให้มิดชิด (เสาวณีย์ จิตหมวด 2524: 419-421)

ศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อถือกริธา คนที่มีความเชื่อถือศรัทธามากก็ย่อมมีการปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนที่มีความเชื่อถือศรัทธาน้อย เกี่ยวกับประเด็นความเชื่อถือ โภญ์ กัณฑ์พินทุคต (2523: 133-140) ได้ศึกษาความเชื่อในศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัย และประชาชน กลุ่มละ 200 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถาม ซึ่งมีคำถาม 85 ข้อ ผลการวิจัยบางตอนได้เสนอตามตารางที่ 3 ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของชาวไทยมุสลิมจำแนกตามความเชื่อต่างๆ จากการศึกษาของภิญโญ กัณฑ์พินทุคต

ความเชื่อ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ตอบ
คนดี-ชั่ว ถูกกำหนดมาแล้วโดยพระเจ้า	52.25	33.87	12.50	1.38
ความรวย ความจนของมนุษย์				
พระเจ้าได้กำหนดมาแล้ว	54.63	33.87	10.25	1.25
โชคคือ โชคร้าย มาแกงค้อค้เลาะห์	73.50	17.50	8.25	0.75
มุสลิมที่ก็จะคงไม่รวมโตะกับผู้นิยมสุรา	65.25	25.38	8.50	0.87
มุสลิมจะคงไม่ฆ่าตัวตาย เพราะการ-				
กระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นบาป	92.00	3.50	3.50	1.00

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าชาวมุสลิมค่อนข้างจะเชื่อในเรื่องที่ชีวิตถูกลิขิตมาแล้วจากพระเจ้า ซึ่งคล้ายกับความเชื่อในเรื่อง "บุญทำกรรมแต่ง" ของชาวพุทธ อันส่งผลให้มีจิต จี ยอมรับและพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของตนเอง ไม่อยากถื่นร่นชวนชววยต่อไปอีก นอกจากประเด็นนี้แล้ว ชาวมุสลิมยังปฏิเสธการชองเกี่ยวกับอบายมุข พวกเครื่องคองของเมา และปฏิเสธการลงโทษตนเองอย่างรุนแรงถึงขั้นฆ่าตัวตาย

ในปีพ.ศ.2523 คลมนรจร บากา(2523: 193-201) ได้ศึกษาความเชื่อทางศาสนาของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท ที่อำเภออุโงงป่าตี้ จังหวัดนครราชสีมา จำนวนกลุ่มศาสนาละ 60 คน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามชั้น 2 ฉบับและนำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ละคน ผลปรากฏว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม กล่าวคือมีความเชื่อว่าการที่บุคคลจะมีสภาพความเป็นอยู่อย่างไรในปัจจุบันนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับผลบุญของการกระทำในชาติก่อน และผลของการกระทำในชาตินี้จะมีผลต่อชีวิตในชาตินี้และชาติหน้า ส่วนชาวมุสลิมนั้นเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้กำหนดวิถีทางการดำเนินชีวิต แต่พระองค์ได้ให้สติปัญญาแก่มนุษย์เพื่อที่จะเลือกปฏิบัติกระทำความดีและความชั่ว มนุษย์มีอิสระที่จะเลือกกระทำแต่ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นไปได้ตามพระประสงค์ของพระเจ้า นอกจากนี้เมื่อสำรวจถึงความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของตนเอง ทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมส่วนใหญ่มีความพอใจในฐานะความเป็นอยู่ของตน มีความยินดีในสิ่งที่มี

ในระยะต่อมา วิจิต หลีกเพ็ชร(2524: 45) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธกับนักเรียนไทยมุสลิม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2 จำนวน 487 คน เป็นนักเรียนไทยพุทธ 321 คนและนักเรียนไทยมุสลิม 166 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ข้อคำถามส่วนหนึ่งเป็นการสำรวจความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสุขภาพ ว่ามีความเชื่อในทางสนับสนุนหรือต่อต้าน โดยการให้ประเมินค่า 5 ระดับ ตัวอย่างของข้อคำถามเช่น โรคทุกชนิดสามารถป้องกันได้ การป้องกันโรคจะทำได้ยากกว่าการรักษา เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไทยพุทธมีความเชื่อที่ถูกตองกว่านักเรียนไทยมุสลิม แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อของทั้งสองกลุ่มก็ว่าอยู่ในระดับที่

งานวิจัยที่เสนอไปข้างต้นเป็นการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม สำหรับ นิรมล เตะระปติค(2522: 56-57) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธกับศาสนาคริสต์ จำนวนกลุ่มละ 100 คน ที่อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ข้อคำถามข้อหนึ่งได้สอบถามถึงคุณความดีที่ชาวพุทธและชาวคริสต์มีความศรัทธายึดถือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ชาวพุทธมีความศรัทธายึดถือ ร้อยละ 13 ส่วนชาวคริสต์มีความศรัทธายึดถือ ร้อยละ 14 สำหรับด้านความอดกลั้นและเคารพต่อเหตุผล ชาวพุทธมีความศรัทธายึดถือ ร้อยละ 6 ในขณะที่ชาวคริสต์มีความศรัทธายึดถือ ร้อยละ 5

ผลการวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้บอกถึงความแตกต่างทางด้านความเชื่อและความรู้ความเข้าใจของชาวพุทธและชาวคริสต์มากนัก แต่จะเห็นความแตกต่างในทัศนคติที่เห็นจากงานของ กรีสฎา เทียรทอง(2524: 135-149) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญและบาปของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ จำนวนกลุ่มละ 60 คน ที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ ซึ่งพบว่าชาวพุทธและชาวคริสต์มีความเชื่อที่แตกต่างกันในหลายๆประเด็น ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4 และ 5 ซึ่งได้กลับมาเฉพาะคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตนเองเท่านั้น

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญระหว่างชาวพุทธกับชาวคริสต์ จากการวิจัยของ กรีสฎา เทียรทอง

พฤติกรรมตนเอง	ศาสนา	เป็นบุญ	ร้อยละ	ไม่แน่ใจ	ร้อยละ	ไม่เป็นบุญ	ร้อยละ
ควบคุมอารมณ์ให้สงบ	พุทธ	43	80.00	5	8.33	7	11.67
	คริสต์	44	73.33	14	23.33	2	3.33
อดทนขยันขันแข็ง	พุทธ	52	86.67	1	1.67	7	11.66
ในการประกอบอาชีพ	คริสต์	55	91.67	3	5.00	2	3.33

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบาประหว่างชาวพุทธกับชาวคริสต์ จากการวิจัยของ
กรรสูรา เพียรทอง

พฤติกรรมตนเอง	ศาสนา	ไม่บาป	ร้อยละ	ไม่แน่ใจ	ร้อยละ	บาป	ร้อยละ
ทำร้ายร่างกายหรือ ฆ่าตัวเอง	พุทธ	-	-	-	-	60	100.00
	คริสต์	1	1.67	1	1.67	58	96.66
ดื่มสุราในวัดหรือ งานบุญที่วัด	พุทธ	3	5.00	3	5.00	54	90.00
	คริสต์	1	1.67	1	1.67	58	96.66
ดื่มสุราจนกุ่มสติไม่อยู่	พุทธ	5	8.33	3	5.00	52	86.67
	คริสต์	1	1.67	-	-	59	98.33
เล่นการพนัน	พุทธ	10	16.67	3	5.00	47	78.33
	คริสต์	2	3.33	1	1.67	57	95.00
ศึกษาเสพศีก	พุทธ	4	6.67	1	1.67	55	91.66
	คริสต์	9	15.00	2	3.33	49	81.67
เกียจคร้าน	พุทธ	14	24.14	3	5.17	41	70.69
	คริสต์	2	3.33	1	1.67	57	95.00
โมโห	พุทธ	11	18.64	7	11.84	42	71.19
	คริสต์	2	3.33	1	1.67	57	95.00

จากตารางที่ 4 และ 5 จะเห็นได้ว่าชาวพุทธและชาวคริสต์มีความเชื่อที่แตกต่างกันในหลายประเด็น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ชาวคริสต์ให้ความสำคัญแก่การมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานมากกว่าชาวพุทธ แต่ชาวพุทธก็ให้ความสำคัญแก่การควบคุมอารมณ์มากกว่าชาวคริสต์ สำหรับพฤติกรรมตนเองในทางที่ไม่ดีนั้น โดยส่วนใหญ่ชาวคริสต์ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดีหรือเป็นบาปมากกว่าชาวพุทธ ยกเว้นในค่านการทำร้ายร่างกายหรือฆ่าตัวเองและการศึกษาเสพศีกเท่านั้น ที่ชาวพุทธถือว่าเป็นบาปมากกว่าชาวคริสต์

จากงานวิจัยทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าบุคคลผู้นับถือศาสนาต่างๆกัน มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมบางส่วนที่สอดคล้องกัน และมีบางส่วนที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งคงจะต้องมีการศึกษากันอย่างลึกซึ้งกันต่อไป เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องนี้ให้สมบูรณ์

6. ลักษณะทางสังคมของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

ลักษณะทางสังคมของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้านด้วยกัน เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส เป็นต้น ลักษณะทางสังคมดังกล่าวย่อมทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่แวดล้อมตนเองและมีลักษณะเฉพาะเอาไว้ ซึ่งการศึกษาทั้งแบบการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและการวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลเกี่ยวกับประชากรและข้อมูลข้าม-วัฒนธรรม ใ้รู้ให้เห็นว่าการตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้อย่างสูงและการวินัยในตนเอง ในการทำงานที่ต้องใช้เวลานาน มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (Bandura, 1968: 135) วิวัฒน์ อัครวิทย์(2523: 43) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีวินัยในตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นป.5, ม.2 และม.4 จำนวน 856 คน จากภูมิภาคต่างๆ 5 ภาคและกรุงเทพฯ ได้พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับวินัยในตนเองของเด็ก ส่วนเด็กที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีวินัยในตนเองต่างกัน

ส่วน กรุณา กิจขยัน(2517: 83) ได้ศึกษาอิทธิพลของอาชีพของผู้ปกครองที่มีต่อความมีวินัยแห่งตน ของนักเรียนชั้นป.5 จำนวน 300 คน เป็นชาย 173 คน หญิง 127 คน พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีวินัยแห่งตนต่างกัน โดยนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอื่นๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับราชการ มีวินัยแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพกสิกรรม ส่วนนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอื่นๆ อาชีพค้าขาย และอาชีพรับราชการ มีวินัยแห่งตนไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาทั้งสองชิ้นที่กล่าวมา ได้รับการขัดแย้งจากงานวิจัยของวรรณวิภา ทองงอก(2517: 55) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพครู วินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสอน ของนิสิตฝึกสอน วิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก ไม่พบวานิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีวินัยในตนเองต่างกัน

สำหรับระดับการศึกษาของพ่อแม่ นั้น เกอกูด ทาสีห์ (2514: 69) และ กฤตยา กฤษณาวิฑู (2514: 73) ต่างก็ให้ทำการวิจัยโดยมีตัวแปรใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ ให้ความสำคัญต่อความสามารถในการบังคับตนเองของวัยรุ่นทั้งชายและหญิง ผลปรากฏว่าถ้า พิจารณาระดับการศึกษาของพ่อแม่แล้ว พบว่าวัยรุ่นที่พ่อแม่ได้รับการศึกษาสูง มีความสามารถ บังคับตนเองสูงกว่าวัยรุ่นที่พ่อแม่ได้รับการศึกษาต่ำ

งานวิจัยระยะต่อมาของประสาร มาลาคุด ณ อุทยาน (2523: 68-82) ซึ่งเคย อ้างอิงมาแล้ว ได้พบว่าระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา มีผลต่อความแตกต่าง ทางค่านิยมเกี่ยวกับความสำเร็จและความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนค่านิยมในค่านิยมสันโทบ นั้น ได้พบว่าเยาวชนที่มีบิดามารดาเป็นผู้มีการศึกษาและประกอบอาชีพระดับต่ำ จะมีค่านิยม ความดีใจสูงกว่เยาวชนที่มีบิดามารดาที่มีการศึกษาและประกอบอาชีพระดับสูงกว่

โดยสรุป ความแตกต่างกันในลักษณะทางสังคมของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ได้ส่งผลให้ บุคคลมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ตัวแปร ค่านิยมหลักของครอบครัวเป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้ศึกษา และผู้วิจัยมีสมมุติฐานของการวิจัย สำหรับประเด็นว่า "บุคคลผู้มาจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจทาง จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเองแตกต่างกัน"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง ของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง ของบุคคล ตามตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร อันได้แก่ ภูมิภาค สภาพความเป็นเมือง สถานภาพ เศรษฐกิจ และอาชีพหลักของครอบครัว
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมกับการประเมิน ความถูกต้องของพฤติกรรมตนเอง ของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง

สมมุติฐานของการวิจัย

1. บุคคลในภูมิภาคต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเองแตกต่างกัน

2. บุคคลจากถิ่นที่อยู่ที่มีสภาพความเป็นเมืองแตกต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองแตกต่างกัน

3. บุคคลผู้มีสถานภาพที่แตกต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองแตกต่างกัน

4. เพศชายและเพศหญิง จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองแตกต่างกัน

5. บุคคลผู้นับถือศาสนาแตกต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองแตกต่างกัน

6. บุคคลจากครอบครัวที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนประมาณ 3,000 คน จากภูมิภาค 5 ภาค ได้แก่ กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งเป็น

1.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 าระดับชั้นละ 120 คนต่อภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 1,800 คน

1.2 ครู จำนวน 120 คนต่อภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 600 คน

1.3 ผู้ปกครอง จำนวน 120 คนต่อภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 600 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ มีจำนวน 6 ตัวแปรคือ

1) ภูมิภาค จำแนกเป็น กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) สภาพความเป็นเมือง จำแนกเป็น กรุงเทพฯชั้นใน กรุงเทพฯชั้นนอก อำเภอมือง และอำเภอนบพ

3) สถานภาพ จำแนกเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ปกครอง

4) เพศ จำแนกเป็น เพศชายและเพศหญิง

5) ศาสนา จำแนกเป็น พุทธ อิสลาม และคริสต์

6) อาชีพหลักของครอบครัว จำแนกเป็น รับราชการ ผู้ใช้แรงงาน(ชานาชาวไรและกรรมกร) ธุรกิจการค้า และลูกจ้างเอกชน

2.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนที่ได้จากมาตรวัดความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมตนเอง ซึ่งกำหนดตามสูตรของฟิชไบน์ (Fishbein)

ค่าจำกัดความรู้ที่ใช้ในการวิจัย

จริยธรรม (Morality) หมายถึง หลักเกณฑ์ที่บุคคลใช้พิจารณาตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง และสมควรปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม

ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition) หมายถึง ความนึกคิด ความเชื่อที่ได้ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองและใช้เหตุผลแล้วว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควร และพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร โดยบุคคลจะประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่งมีความเป็นไปได้ (probability) ที่จะนำไปสู่ผลกระทบอะไรบ้าง และผลกระทบเหล่านั้นมีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมของบุคคล พิจารณาจากคะแนนรวมซึ่งกำหนดจากสูตรของฟิชไบน์ (Fishbein)

ความรู้ความเข้าใจไปในทางบวก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ เป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควร ในขณะที่พิจารณาจากคะแนนรวมตามสูตรของฟิชไบน์ หากคะแนนรวมมีค่าบวกตั้งแต่ 4.01 ขึ้นไป ก็มีความหมายถึงการมีความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมนั้น เป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควร และระดับความถูกต้องของพฤติกรรมจะเพิ่มมากขึ้น หากคะแนนรวมมีค่าบวกมากขึ้น

ความรู้ความเข้าใจไปในทางลบ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ เป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร ในขณะที่พิจารณาจากคะแนนรวมตามสูตรของฟิชไบน์ หากคะแนนรวมมีค่าลบตั้งแต่ -4.01 ขึ้นไป มีความหมายถึงการมีความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร และระดับความไม่ถูกต้องของพฤติกรรมจะเพิ่มมากขึ้น หากคะแนนรวมมีค่าลบมากขึ้น

ระดับความถูกต้องของพฤติกรรม หมายถึง ระดับความถี่ ความถูกต้อง และสมควรของพฤติกรรม ซึ่งใช้แทนความหมายของคะแนนรวมที่คำนวณจากสูตรของไซไบน์ โดยจำแนกออกเป็น 7 ระดับดังต่อไปนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความถูกต้องของพฤติกรรม
20.01 – 28.00	ดี ถูก และควร อย่างมากที่สุด
12.01 – 20.00	ดี ถูก และควร อย่างมาก
4.01 – 12.00	ดี ถูก และควร
(-4.00) – (4.00)	ตัดสินไม่ได้
(-4.01) – (-12.00)	ไม่ดี ผิด และไม่ควร
(-12.01) – (-20.00)	ไม่ดี ผิด และไม่ควร อย่างมาก
(-20.01) – (-28.00)	ไม่ดี ผิด และไม่ควร อย่างมากที่สุด

พฤติกรรมตนเอง(Self-Directed Behaviors) หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์กระทำตนเอง 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การควบคุมตนเอง, จำแนกออกเป็นการกระทำดังต่อไปนี้
  - 1.1 การระงับความอยาก
  - 1.2 การไม่ควบคุมอารมณ์
  - 1.3 การรู้ตัวไม่ประมาณ
  - 1.4 การมี วินัยในตนเอง
  - 1.5 การมีความขยันหมั่นเพียร
  - 1.6 การมีความพอใจในสิ่ง ที่ตนมีอยู่
  - 1.7 การตั้งมาตรฐานของตนเอง
  - 1.8 การคุมทองบายमुख
2. การประเมินตนเอง ได้แก่
  - 2.1 การสำรวจตนเอง
  - 2.2 การให้คุณค่าแก่ตนเอง

- 2.3 การมีความรู้สึกภาคภูมิใจ
- 2.4 การมีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 2.5 การมีความรู้สึกผิด
- 2.6 การมีความรู้สึกอายใจ
3. การกระทำต่อตนเอง ได้แก่
  - 3.1 การให้รางวัลตนเอง
  - 3.2 การปลอบใจตนเอง
  - 3.3 การลงโทษตนเอง
  - 3.4 การรักษาสุขภาพ
  - 3.5 การปรุงแต่งร่างกาย
  - 3.6 การปรับปรุงตนเอง

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสุ่มจากจังหวัดตัวแทนในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งสุ่มจากจังหวัดตัวแทนในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูนักเรียน ซึ่งสุ่มจากจังหวัดตัวแทนในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเอง ของนักเรียน ครู และผู้ปกครองตามสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน
2. เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังอบรมค่านิยมจริยธรรมแก่บุคคลในสังคม และเป็นประโยชน์ต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยศึกษาในสถาบันการศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย
3. เป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมต่อไป